PERILL A LA REREGUARDA

JOAN PEIRÓ

Pròlegs d'Emili Cortavitarte Carral i Julià Gual

EDITORIAL KAOS

Títol: *Perill a la rereguarda*
Autoria: Joan Peiró

1a edició catalana: abril del 2026, Barcelona.
Kaos Editorial
kaoseditorial@riseup.net
https://linktr.ee/KaosEditorial

ISBN: 978-84-10421-26-4

Edició: Kaos Editorial
Maquetació i disseny de portada: Kaos Editorial
Disseny de portada: en caso que el diseño no sea interno añadir esta linia
Imprès a: Descontrol Impremta // impremta@descontrol.cat
Distribució: Descontrol Distribució // distribucio@descontrol.cat

Cost d'impremta: 3,44
El 10% del PVP va destinat a diferents mogudes solidàries i de caràcter antirepressiu.
La solidaritat és la tendresa dels pobles.

Reconeixement – NoComercial (by–nc): Es permet la generació d'obres derivades
sempre que no se'n faci un ús comercial i es citi la font.
Tampoc es pot utilitzar l'obra original amb finalitats comercials.

PERILL A LA REREGUARDA

JOAN PEIRÓ

Pròlegs
d'Emili Cortavitarte Carral i Julià Gual

EDITORIAL KAOS

Pròleg

La forja d'un revolucionari

Joan Peiró va néixer el 18 de febrer de 1887 al barri obrer d'Hostafrancs (Barcelona). Va començar a treballar, encara nen, en un forn de vidre al barri veí de La Bordeta. Posteriorment, i sempre al mateix sector productiu, va treballar al Poblenou i a Badalona. En 1907 es va casar amb Mercè Olives, obrera tèxtil, i van tenir cinc fills (tres nens i dues nenes)

De la seva iniciació com a activista sindical hi ha diferents versions, encara que ell mateix la situa el 1906. Va començar a tenir importants responsabilitats entre 1915 i 1920: secretari general de la federació local de sindicats de Badalona (1915-1916), secretari general de la *Federación Española de Vidrieros y Cristaleros* (1916-1920), director de la *Colmena Obrera* (òrgan dels sindicats badalonencs) i d'*El Vidrio* (portaveu dels vidriers federats a nivell estatal).

Va estar influenciat pel sindicalisme revolucionari francès (la Carta d'Amiens i la CGT) i va mantenir contactes amb activistes i publicistes de la CNT, però no es va vincular a aquesta organització fins a 1918, després del congrés de Sants de la Confederació Regional del Treball de Catalunya. De la seva activa participació en aquest congrés destaquen:

— La recomanació, no la seva aplicació dogmàtica, de la tàctica de l'acció directa sindical (resolució directa dels conflictes entre patronal i sindicat, sense intervencions alienes).

— La formació de sindicats únics (agrupació dels sindicats d'ofici en el mateix ram o sector, qüestió en la qual portava diversos anys treballant en el seu sector, després d'una sèrie de lluites fallides).

— La seva elecció com a membre de la comissió de redactora dels estatuts de la CNT catalana.[1]

El seu paper al congrés de la Comèdia (Madrid, 1919) de la CNT no serà tan significatiu. Es va sumar a la defensa de les federacions d'indústria, que van ser rebutjades i només es van acceptar comitès de relacions,

1 Gabriel, Pere: *Joan Peiró. Escrits 1917-1939*; Edicions 62, pp. 7-12.

encara que li va correspondre a l'asturià Eleuterio Quintanilla ser el portaveu de la proposta.

Els violents anys vint

Els anys vint van estar marcats, a Catalunya, per la feroç repressió patronal i dels aparells de l'Estat contra la CNT i els seus aliats (assassinat, entre d'altres, del destacat anarcosindicalista Salvador Seguí, el *Noi del Sucre*, i de l'advocat i diputat republicà Francesc Layret).[2]

El 1920, Peiró es va traslladar de Badalona a Barcelona i durant tres mesos va viure exclusivament dedicat a l'organització. El mateix any va patir dos atemptats, va ser detingut i va passar per les presons de Soria i Vitòria.

El 1922 va assumir la secretària general de la CNT i durant la seva gestió es va celebrar la Conferència de Saragossa en la qual, per primera vegada des de 1919, es van tornar a trobar els pesos pesats confederals: Seguí, Pestanya, Peiró, G. Deu, Abós, Cano Ruiz, Aláiz, Buenacasa, entre d'altres.

Dos fets van destacar en aquella reunió. El primer, la proposta de referèndum entre els sindicats per decidir la permanència o sortida (aquest va ser el resultat) de la CNT de la Internacional Sindical Roja (ISR) i la seva adscripció a la reconstruïda Associació Internacional dels Treballadors (AIT). Un any abans, els delegats a Moscou (Maurín, Nin, Arlandis...) havien decidit integrar la CNT a l'ISR.

El segon i més significatiu, l'aprovació per aclamació d'un dictamen elaborat per Peiró i signat per Seguí, Pestanya i Viadiu conegut com la moció política de Saragossa. En aquest document es proclamava l'allunyament de la CNT dels partits polítics, al mateix temps que la seva total implicació en «els problemes morals, econòmics, socials i polítics» de la classe treballadora. La CNT es definia com a «un organisme netament revolucionari [...] alhora integral i absolutament polític atès que la seva missió és la de conquistar els seus drets de revisió i fiscalització de tots els valors evolutius de la vida nacional».[3]

2 Huertas Claveria, J.M.: *Obrers a Catalunya*; L'Avenç SA, pp. 184-192. Balcells, Albert: *Violencia social i poder polític*; Ed. Pòrtic, pp. 11-118.

3 Buenacasa, Manuel: *El movimiento obrero español 1886-1926*; Ediciones Júcar, pp. 83-90.

Malgrat determinar de manera clara una posició d'autonomia sindical i d'actuació sociopolítica revolucionària, la moció va ser injuriada pels mitjans anarquistes ortodoxos i utilitzada per la premsa liberal i d'esquerres per plantejar un acostament de la CNT a la política en el seu sentit més institucional. Encara que el dictamen deixava clar que la política a la qual es referien no era «només en el sentit d'art de governar als pobles, si no [...] les actuacions de tot ordre [...] dels individus i les col·lectivitats».

A l'agost de 1922, Peiró es va establir a Mataró i va treballar al sector del vidre. Al 1925 va dirigir la constitució de la Cooperativa del Vidre, que anteriorment s'havia intentat organitzar mitjançant un règim cooperativista mixt.[4]

El cop d'estat i la dictadura de Primo de Rivera va situar a la CNT en la clandestinitat (clausura de seus i sindicats, suspensió de Solidaritat Obrera). Peiró va ser enviat a presó el 1925, 1927 i 1928 i va ser nomenat novament secretari del comitè nacional de la CNT entre 1928 i 1929. Encara que el 1927 es va inscriure a la Federació Anarquista Ibèrica (FAI) mai va militar i, posteriorment, va ser molt crític amb determinades posicions de la FAI a la CNT.

Durant l'etapa de la dictadura va elaborar alguns dels elements claus del seu pensament sindical, social i polític:

— Els sindicats eren organismes de classe.
— L'anarquisme no podia condicionar el funcionament de la CNT.
— Era necessària una transformació de la Confederació «de la qual només quedin en peu la substancialitat dels principis i procediments del sindicalisme revolucionari».
— El sindicalisme havia de basar-se en la defensa dels interessos dels treballadors i en l'establiment de la solidaritat de classe i constituïa «la força que derroqui a la societat capitalista i el mitjà pel qual s'articularà el mecanisme de la producció», però no una doctrina o un sistema complet.
— Per no caure ni en el reformisme ni el corporativisme era necessària l'influència, sense imposició, de l'anarquisme: «volem l'anarquització del sindicalisme i de les multituds proletàries, però

4 Colomer, Margarida: *Cooperativisme i moviment obrer*; Ed. Alta Fulla.

mitjançant el previ consentiment voluntari d'aquestes i mantenint la independència de la personalitat col·lectiva del sindicalisme». [5]

Malgrat les seves crítiques a allò que considerava vicis de la clandestinitat (grups d'acció, decisions no consultades, minories de militants dirigents) mai va acceptar que la legalització dels sindicats confederals s'aconseguís empassant-se l'acceptació dels jurats mixts, oposant-se a «quant signifiqués reformisme [...] i per [...] evitar l'oblit complet dels principis i normes de la CNT [...] amb vista al demà». Aquesta postura li va portar a una forta crítica de l'actuació col·laboracionista de l'UGT i un dur atac a Pestaña, amb el qual compartia moltes altres posicions, el que va provocar la dimissió del comitè nacional de la CNT i va frustrar qualsevol maniobra d'acceptació dels comitès paritaris i, per tant, evitant una alenada d'aire fresc a la Dictadura de Primo de Rivera.

República i escissió

Durant els anys vint, Peiró va mantenir freqüents contactes amb les forces opositores a la Dictadura i a la monarquia. En 1930 va signar el manifest de «Intel·ligència Revolucionària» que va aparèixer públicament com a «Intel·ligència Republicana»; però una allau de crítiques internes el va portar a retirar-lo i fins i tot a plantejar-se la seva retirada de la vida pública. El mateix any va ser nomenat, per un ple de sindicats, director de *Solidaritat Obrera*.[6]

Des de diferents publicacions (*Desperteu, Acció, Demà, Solidaritat Obrera*) va defensar l'estructuració dels sindicats en federacions d'indústria. Dos van ser els seus principals arguments:

— En el present, per enfrontar-se en millors condicions a la concentració industrial i a les organitzacions patronals;

— En el futur, les federacions es responsabilitzarien de les complexes tasques de la producció en la revolució social.

5 *Trayectoria de la Confederación Nacional del Trabajo,* editat en Mataró en 1925. També, en Gabriel, P.; pp 17-18 y 63-109.

6 Tavera, Susanna: *Solidaridad Obrera (1915-1939)*; Diputació de Barcelona, pp 50-57.

Al congrés extraordinari de la CNT (Madrid, juny de 1931) va aconseguir un suport massiu a les federacions d'indústria enfront de les tesis (García Oliver i altres faistes) que defensaven models organitzatius únicament territorials. Al mateix comici, la ponència «Posició de la CNT enfront de les Corts Constituents» plantejava una ambivalència entre el manteniment dels principis antiparlamentaris de la CNT i l'exigència als nous governants de solucions a assumptes relacionats amb les llibertats, els drets socials i la crisi econòmica. La seva discussió va tornar a enfrontar als sectors (Peiró, Pestaña, Villaverde, Quintanilla) que entenien que la proclamació de la República permetia avançar en la conquesta de llibertats i drets sindicals fonamentals per a la recomposició de la CNT amb aquells que (membres de la FAI i delegats de gairebé tots els sindicats de la construcció) opinaven que es tractava del reconeixement de l'eficàcia dels organismes i engranatges polítics burgesos. El dictamen va ser aprovat amb algunes modificacions.[7]

A l'agost de 1931, Peiró va signar al costat d'altres 29 destacats militants de la CNT (Pestanya, López, Gibanel, Alfarache, Piñón,...) el «Manifest Trentista». En ell es feia una descripció de la situació econòmica i social a la qual es qualifica de «profunda tragèdia col·lectiva» i s'acusava al govern republicà d'haver-se «col·locat en situació contemplativa quan es tracta de minvar privilegis, de destruir injustícies», per posteriorment criticar una visió minoritària, simplista i espontània de la revolució que «ens portaria a un feixisme republicà, amb disfressa de capell frigi», reclamar-se «revolucionaris, sí; però no conreadors del mite de la revolució» que *«volem una revolució nascuda del profund sentir del poble»* i preguntar-se «ho vol també la majoria dels militants de l'organització? Heus aquí el que interessa dilucidar, [...] la Confederació és una organització revolucionària, no una organització que conrea l'algarada, el motí, [...] el culte de la violència, de la revolució per la revolució»[8].

La reacció de la FAI no es farà esperar i al ple de la CNT de Catalunya (Sabadell, abril de 1932) es va provocar la sortida dels sindicats sabadellencs de la CNT, la dimissió de Pestaña del comitè nacional i la de Mira com a secretari del comitè regional. A la fi de 1932 es va consti-

7 Casanova, Julián: *De la calle al frente. El anarcosindicalismo en España (1931-1939)*; Ed. Crítica, pp 24-28.

8 Vega, Eulàlia: *El trentisme a Catalunya*; Ed. Curial, pp 255-260.

tuir la Federació Sindicalista Llibertària i durant el 1933 es van afegir a aquesta primera escissió els anomenats sindicats d'oposició. Peiró va participar en aquest procés però mai en responsabilitats destacades i sempre buscant punts de tornada. Les seves principals activitats es van centrar en els seus escrits a *Cultura Llibertària* i *Sindicalisme* i a la seva dedicació a la cooperativa del vidre de Mataró. El 1935, va formular una sèrie de condicions mínimes (respecte als acords congressuals de 1931, la independència de la CNT i el respecte al funcionament federalista) per a la reunificació.[9] Aquesta es va produir el 1936.

Revolució i guerra: de la cooperativa al ministeri

Peiró va assumir una vicepresidència del comitè antifeixista de Mataró, creat com a conseqüència de la derrota de l'alçament dels militars colpistes entre juliol i agost de 1936. Els seus dos fills majors van marxar al front d'Aragó. Entre agost i octubre va denunciar en diversos mitjans (*Llibertat* i *Combat*) la irresponsabilitat dels grups incontrolats i les seves pràctiques de rampinya i venjança que deshonraven la revolució.[10]

També va exposar les seves opinions sobre la necessitat de:

— Un esforç econòmic de guerra basat en el control sindical de la producció i en l'eficiència del proletariat.

— Un comandament únic (sense discriminació dels diferents sectors ideològics de les milícies) i de la «professionalització» de la guerra.

— L'entrada de la CNT i de la FAI als governs de Catalunya i d'Espanya, per evitar actuacions contràries als interessos futurs de la classe obrera i per afirmar la posició de la CNT i el seu paper en el triomf sobre la revolta militar.

— Una República Social Federal com a forma de govern per a l'etapa posterior a la guerra.[11]

Va ser un dels quatre ministres de la CNT (García Oliver, Montseny i López, els altres tres) al govern de Largo Caballero. Des del ministeri

9 Vega, Eulàlia: *Entre reforma y revolución. La CNT a Catalunya (1930-1936)*; Pagès editors.

10 Peiró, Joan: *Perill a la reraguarda*; Ed. Alta Fulla.

11 Gabriel, P.; pp.27-28 y 495-514.

d'Indústria va idear un decret de confiscacions i d'intervenció a la indústria i la mineria. No es tractava d'una nacionalització, el govern republicà col·laborava en la gestió que era responsabilitat de les organitzacions sindicals i respectava els processos de col·lectivització. També va projectar la creació d'un banc de crèdit industrial que redistribuís els beneficis de determinades empreses per cobrir dèficits d'empreses necessàries i noves inversions. L'oposició sistemàtica de Negrín, ministre d'Hisenda, va retardar els seus projectes o els va deixar reduïts a determinats sectors (tèxtil, mines de Puertollano i Peñarroya).

La crisi de maig de 1937 a Catalunya, va provocar la caiguda de Largo Caballero i la sortida de la CNT dels governs de la Generalitat i la República. Peiró va tornar a Mataró i a la Cooperativa, va donar conferències sobre la seva activitat governamental[12] i va publicar una sèrie de durs articles contra el PSUC i el PCE als quals acusava de la persecució del POUM i d'emparar-se en la unitat antifeixista per estendre la seva influència. A l'agost, es va fer càrrec de la direcció del *Catalunya*, diari vespertí en català de la CNT. Des d'aquestes pàgines va defensar novament la unitat antifeixista, la tornada de la CNT als governs i la seva permanència als consells municipals i provincials. També va defensar a Companys enfront de Negrín, quan el govern republicà es va instal·lar a Barcelona i va retallar atribucions de la Generalitat.

A l'abril del 1938, la CNT va entrar al govern Negrín i Peiró va ser nomenat comissari general d'Energia Elèctrica. En aquella època preparava un llibre sobre la més adequada gestió dels recursos econòmics d'Espanya. Els seus articles recullen la crítica a les nacionalitzacions de les empreses, encara que considerava que algunes de caràcter estratègic sí havien de ser nacionalitzades, i la seva defensa de les col·lectivitzacions com a forma que els treballadors realitzessin les tasques de gestió i direcció de la producció.[13]

Durant els últims mesos de la guerra, els seus escrits combatien el derrotisme i alertaven sobre el quintacolumnisme i iniciaven una revisió

12 El fulletó *De la fábrica de vidrio de Mataró al Ministerio de Industria.*

13 Gabriel, P.; pp. 30-32 y 515-559

de l'anarcosindicalisme des de la recent experiència de la revolució i la guerra.[14]

Exili, detenció i lliurament al règim franquista per la Gestapo

Joan Peiró va travessar la frontera francesa el 5 de febrer de 1939, acompanyat del seu fill José. Després d'uns dies de detenció i una curta estada a Perpinyà, es va retrobar amb la resta de la seva família a Narbona.

Posteriorment es va traslladar a París per representar a la CNT a la Junta d'Ajuda als Refugiats Espanyols (JARE).[15] La funció de Peiró va ser la de treure dels camps de concentració francesos a refugiats de la CNT, auxiliar-los i procurar-los el viatge a Mèxic.

Tot i que era conscient que la invasió nazi impediria noves partides, Peiró no va agafar l'últim avió cap a Mèxic i va romandre a França per no abandonar ni als exiliats ni a la seva família.[16]

En la fugida de París cap a Narbona va ser detingut per les tropes alemanyes i conduït de nou a la capital. La policia francesa, per evitar la seva caiguda en mans de la Gestapo, li va lliurar una ordre d'expulsió del país. L'objectiu era passar a la zona no ocupada i acollir-se al conveni franco-mexicà i fugir al continent americà amb la seva família. En la seva fugida va ser detingut novament, lliurat a les tropes nazis i traslladat a Trèveris (Renania).[17]

Al gener de 1941, el ministeri d'Afers Exteriors franquista, dirigit per Serraño Suñer, va iniciar els tràmits de petició d'extradició. El 19 de febrer, Peiró va ser lliurat a les autoritats franquistes a Irún sense haver

14 *Problemas y cintarazos*, no es va poder publicar en Catalunya en 1939, s'imprimí en Rennes en 1946.

15 Aquest organisme competia amb el SERE, creat per Negrín i amb major influència comunista.

16 Aquesta mateixa actitud prengueren altres membres del JARE, com Nicolau i D'Olwer i Cruz Salido.

17 Peiró Olives, José: *Juan Peiró, teórico y militante del anarcosindicalismo español;* Foil, pp. 79-97.

passat pel preceptiu judici a terres franceses. Com en altres casos, es tractava d'un simple lliurament d'indesitjables entre dos règims aliats.[18]

Consell de guerra i afusellament

Peiró va passar primer per la Direcció General de Seguretat de Madrid, on va ser sotmès a interrogatoris i maltractaments. La seva primera exculpació basada en la seva oposició a les brigades de control i la seva defensa de determinades persones davant els consells de tribunals revolucionaris va ser confirmada per la policia de Barcelona: «Tots els individus interrogats han coincidit a assegurar que és veritat que Peiró va fer campanyes en els seus escrits contra els assassinats i excessos que es van realitzar, encara que sempre defensant els seus ideals anarquistes». No obstant això, el delegat d'informació de FET i de les JONS de Mataró, encara que li reconeixia com «el menys dolent dels que allí van ser», el va acusar per omissió de crims i robatoris.

En qualsevol cas, la seva situació era francament difícil perquè una ordre ministerial establia que haver estat ministre de la República era una de les excepcions a la commutació de la pena de mort. Paradoxalment la pena de mort s'argumentava en la «rebel·lió militar» dels republicans, segons la Ley de responsabilidades políticas promulgada por Franco.

El procés va ser ajornat de manera excepcional, no acostumaven a passar més de 2 mesos entre el lliurament de la Gestapo i la sentència condemnatòria. Peiró va ser traslladat, a l'abril de 1941, a València. Fins a desembre no es va obrir el procés sumarial. Aquesta tardança tenia relació directa amb els intents per part del règim de convèncer-lo perquè assumís responsabilitats en els sindicats franquistes. La fermesa de la seva negativa, va accelerar el procés. El fiscal va formular les seves acusacions al maig de 1942, el defensor militar d'ofici va ser nomenat al juny i el 21 de juliol es va dictar sentència.

Al judici militar, van declarar a favor de Peiró una sèrie de persones vinculades als vencedors: militars de les guarnicions de Mataró i Barcelona, religiosos mataronins, jutges i personal de l'administració de justícia, empresaris i propietaris de diferents localitats catalanes. Especialment significatiu va ser el testimoniatge de l'escriptor i «camisa

18 Balcells, A., pp. 215-220.

vella» Luis de Santa Maria que va avalar, sense cap relació directa amb l'acusat, que havia estat contrari als excessos dels incontrolats i havia protegit a persones perseguides.

No va servir de res. La Falange de Mataró va augmentar el to de les acusacions i el fiscal fins i tot el va fer responsable de la Setmana Tràgica. Tampoc va ser possible traslladar el procés a Barcelona o a Mataró. La negativa de Peiró, més que la seva actuació com a revolucionari o com a ministre, l'havia condemnat: pena de mort i no tramitació expressa de proposta de commutació. El 24 de juliol, Peiró al costat d'altres 6 cenetistes va ser afusellat al camp de tir de Paterna.[19]

Perill a la rereguarda

La majoria dels articles que formen part del llibre *Perill a la rereguarda* van ser publicats al setmanari *Combat* i al diari *Llibertat, Òrgan oficial Antifeixista del Consell Municipal*. El director de *Llibertat* va ser Julià Gual i Masoller (1905-1964), mataroní, militant d'ERC, i autor del pròleg *Joan Peiró, escriptor*, a la primera edició publicada a Mataró, el 1936, per Edicions Llibertat. Del total d'articles, escrits entre juliol i octubre de 1936, 12 foren publicats al diari *Llibertat*, 2 al setmanari *Combat*, 2 a la *Rambla*, més 7 textos inèdits sense lloc ni data de publicació.[20]

El 1987, es va fer una segona edició a la Col·lecció Caps de Bou, número 7, impresa pel Patronat Municipal de Cultura i edicions Altafulla, amb pròleg de l'historiador que de manera més profunda ha estudiat Joan Peiró, Pere Gabriel[21]. Amb anterioritat a aquesta reedició i posteriorment, se n'han fet altres de manera menys formal. Tornar-ho a fer, amb criteris de qualitat, és un gran encert de la nova editorial Kaos.

De Peiró podem destacar moltes virtuts com ara la seva capacitat organitzativa (sindicats únics i federacions d'indústria o sector); la seva oratòria; el seu enginy per a l'elaboració i comunicació escrita, malgrat haver sigut analfabet fins al 20 anys (centenars d'articles periodístics, 4 llibres –*Trayectoria de la Confederación Nacional del Trabajo, Ideas sobre*

19 Balcells, A., p. 220-251.

20 Barrera i Puigví, A. *Una lectura de Perill a la rereguarda*. XXXIV Sessió d'Estudis Mataronins (2017), p. 250.

21 *Joan Peiró: Escrits 1917-1939*. Edicions 62; Barcelona 1975.

sindicalismo y anarquismo, Perill a la reraguarda i *Problemas y cintarazos*- i multitud d'escrits orgànics); la seva disciplina orgànica (dues vegades secretari general confederal en ple pistolerisme, director de publicacions o ministre d'Indústria i comissari Energia de la II República, al llarg de la seva vida va acceptar totes les crides de la CNT); la seva bonhomia; etc.

Sense menystenir totes aquestes qualitats positives de Peiró, cada vegada que m'endinso més en la seva trajectòria més em ressalta la seva ètica, la seva moral anarquista, en el sentit kopotkinià de la mateixa. Una ètica profundament humanista, anarquista i de classe que podem trobar en la seva negativa a desconvocar una vaga del sector vidrier, malgrat la situació de gana de la seva família i de les altres i les ofertes patronals en particular a ell. També a la seva tornada en quatre dies i en tren del ministeri de València a la Cooperativa del Vidre de Mataró a treballar, en deixar de ser ministre o, la seva reiterada negativa, davant de capitostos franquistes i ex companys confederals, als cants de sirena perquè assumís responsabilitats a la Organización Sindical Española a canvi de sortir de la presó i reagrupar la seva família a Catalunya, que el va portar a morir afusellat a Paterna.

En l'època que va escriure aquests articles Peiró era Vicepresident del Comitè Local Antifeixista de Mataró i responsable de la Comissió de Proveïments; qualsevol altre, en la seva situació s'haguessin emparat en l'ingent treball que això li proporcionava, afegit al funcionament de la cooperativa, per haver fet la vista grossa. Però, això no anava amb ell. Mai havia mira't cap a un altre banda i aleshores tampoc ho faria.

Entre el conjunt d'articles, n'hi ha de propositius i constructius com *Els Consells d'Economia*, en el qual s'avança al que mesos després posarà negre sobre blanc el Decret de Col·lectivitzacions de la Generalitat, amb la CNT al Govern. Peiró, com Seguí, Quintanilla i altres, més d'una dècada abans havien albirat que les federacions sectorials de la Confederació, a més d'enfrontar-se a les patronals, havien de ser claus en l'organització econòmica de la nova societat en el procés revolucionari.

Però no volia deixar en el tinter altres aspectes que li preocupaven. En un viatge a Barcelona, pocs dies després del 19 de juliol, per establir contacte directe amb el Comitè de la CNT de Catalunya, va ser aturat en un control de carreteres al Pla de Besòs (Sant Adrià) i va ser detingut amb els seus acompanyants, malgrat la documentació aportada, en virtut de l'*olfacte* dels milicians de guàrdia. Davant d'aquesta perillosa situació per

a les seves vides, algú va trucar al Comitè de Salut i quan van arribar el veterans cenetistes van reconèixer a Peiró i van poder continuar viatge.[22]

A Mataró s'havia enfrontat a companys i membres d'altres organitzacions que es volien prendre la justícia per la seva mà envers religiosos i religioses, empresaris i militars colpistes i li arribaven informacions molt més cruentes d'altres localitats.

En una visita al front d'Aragó (on hi eren dos dels seus fills i el seu gendre, sense cap privilegi) per portar ajut material, havia pogut comprovar com l'armament dels milicians que entraven en combat era de pèssima qualitat, comparat amb el que molts passejaven per la reraguarda.

Peiró no era un revolucionari naïf, sabia que tot procés revolucionari genera violència. A «La pistola amb la creu» escriu:

> El que no sabem és que hi hagi al món cap poble que hagi canviat el seu règim polític sense un xoc violent entre les dues forces antagòniques, les quals, en tota ocasió, han aportat a la lluita la inevitable contribució de sang, d'una sang a l'escalf de la qual es forgen els herois vençuts i els símbols dels règims triomfants.

Criticava la violència gratuïta i cega (que ell i molts dels seus companys, com el seu estimat Seguí, havien patit als anys 20); les execucions extrajudicials, en moments en què s'estaven constituint els Tribunals Populars; les confiscacions de béns no per al poble i la comunitat, sinó pel gaudi personal. A «Un curs d'actuació», deixa palès que:

- Els atracadors i els lladres mai no han honorat cap revolució. Per contra, han estat sempre la deshonra de totes les revolucions.

- Tampoc no és cap honor per a una revolució el moment per a liquidar comptes personals que res no tenen a veure amb la revolució.

- Aquesta és la trista realitat, contra la qual hem reaccionat els homes responsables revolucionàriament.

22 Peiró Olives, J. *Joan Peiró, mi padre*. FSS i CGT. Barcelona, 2025; p. 259-260.

Els articles d'aquest tipus van ser llegits com a crítiques personals o grupals per certs sectors de l'anarquisme i l'anarcosindicalisme, en el seu moment. De fet, Peiró va ser cridat a Barcelona a una entrevista amb Dionisio Eroles, que havia estat guardaespatlles seu als anys 20 i al 1936 era cap de serveis de la Comissària General d'Ordre Públic. Va ser una conversa tensa que Peiró va tancar dient que al dia següent trobaria la seva resposta en un article a *Llibertat*. Aquesta va aparèixer sota el títol *Justícia i persecució*.[23]

Però, les lectures tergiversades i fins i tot els comentaris d'oïdes (sense lectura) de *Perill en la reraguarda* s'han donat al llarg dels temps i de manera interessada en sectors llibertaris, en altres sectors sindicals i polítics i, fins i tot, en sectors reaccionaris i revisionistes de la història, com un atac a certs membres de la FAI i de la CNT, en exclusiva. Res més lluny de la realitat:

> Alguna genteta de la CNT i de la FAI, n'ha fet de verdes i de madures. Dels rengles dels dos organismes esmentats, se n'han destacat alguns homes que han actuat com vertaders lladres i assassins. Dels altres rengles, però, ¿no se n'han destacat, també? Jo dic que sí, i no tan sols ho dic, sinó que afirmo amb plena responsabilitat que tots els sectors antifeixistes, començant per Estat Català i acabant pel POUM, passant per Esquerra Republicana i pel PSUC, han donat un contingent de lladres i assassins igual, almenys, al que han donat la CNT i la FAI.
>
> N'hi ha un de sector que, en malifetes indignants ha superat extraordinàriament a la FAI i a la CNT. Jo tinc dades concretes que m'autoritzen a fer aquesta afirmació.[24]

Us convido a fer una lectura crítica i apassionada, però no sectària, d'aquesta joia per a entendre, en bona mesura, els perills a la reraguarda del procés revolucionari iniciat el 19 de juliol de 1936; però, que també ens pot servir com a guia i exemple en el present i en l'esdevenidor.

Emili Cortavitarte Carral

23 Peiró Olives, J., p. 282-284.

24 Peiró, J. *Perill a la reraguarda*. Introducció

Pròleg

Joan Peiró, escriptor

Sol, enmig del gran estadi de la premsa catalana, Joan Peiró ha pogut centralitzar tota l'atenció de Catalunya, des de «Llibertat», un diari de segona categoria, comarcal, que per circumstàncies més aviat entusiàstiques, quatre companys redactem coratjosament en defensa de l'obra revolucionària actual.

Aquest fet, per un periodista professional hauria estat un honor i un reclam: a hores d'ara, una dotzena d'editors li haurien encarregat un parell de llibres per tal d'explotar les circumstàncies d'actualitat que s'han produït al seu entorn.

Però Joan Peiró no és un periodista professional, ni és literat per vocació. No escriu per guanyar-s'hi la vida ni per fer-se un nom.

Revolucionari per vocació, subversiu per convicció, contra les tiranies i les explotacions de tota mena, Peiró és un campió de les lluites per la llibertat. Dotat d'un sentit de responsabilitat extraordinari, de les engrunes de temps que li han deixat lliures la fatiga del treball manual i la vida agitada que els homes d'idees han hagut de portar de sempre a Espanya, n'ha sortit, amb una força sorprenent, un autodidacte únic.

En organitzacions sindicals, en agitacions de caire obrerista, a la tribuna, a la premsa, al carrer, a la presó i a l'exili, Joan Peiró ha posat tot el seu esforç, tota la seva gran capacitat de treball, la seva intel·ligència i sobretot la seva sinceritat i la seva honradesa al servei de la causa que defensa.

Els joves que han obert els ulls avui, quan les lluites sindicals estan encarrilades en un sentit de personalitat reconeguda, no han conegut els temps heroics de la lluita, quan voler defensar un dret de treball equivalia a ser joguet constant de qualsevol dèspota dels que s'entronitzaven al Govern Civil o a Jefatura de Policia. Per això en algun sector de joventut les paraules de Peiró han pogut ser considerades com a exagerades o fora de lloc.

Per la seva vocació de rebel constant, Peiró, de carretera en carretera, de presó en presó, ha fet la volta a Espanya en conducció ordinària. És

en aquest ambient que la sang i els turments dels precursors han fet possible la tradició gloriosa de l'obrerisme català, on Joan Peiró va forjar el seu tremp magnífic i extraordinari de lluitador.

***

No és, doncs, cap indocumentat, no és cap irresponsable: calia afirmar això, perquè qui parlés com ha parlat ell, en aquests moments, sense tenir l'austeritat i la condició de lluitador que pot exhibir Peiró, podria ser molt bé un portaveu interessat de la contrarevolució.

Ha alçat la seva veu en aquesta hora greu de convulsió i de desori, per raons essencialment revolucionàries: cal reconèixer, en honor a la veritat, que poca gent a Catalunya podia fer-ho. A la lluita potser no tothom hi ha portat el que podia, ni el que devia: Joan Peiró ha servit la causa de la revolució amb l'honradesa que sempre ha posat en les seves activitats.

Diguem de seguida, però, que una bona part dels que han rebut els articles de Peiró amb els braços oberts i han llançat les campanes al vent, ho han fet per raons totalment oposades a les que ha tingut l'autor en escriure'ls.

És aquesta, a la meva modesta manera de veure, precisament la gran victòria de Joan Peiró.

Sense el dolor, sense el gran trasbals de la revolta, Peiró no hauria pogut fer-se escoltar en els seus raonaments: ara, sense voler-ho, té a Catalunya una enorme legió que esperen la seva veu per a viure, perquè resulta paradoxal que un autèntic revolucionari, és avui, el primer conservador del país.

Però cal que precisem: conservador, no vol dir, en aquest cas, col·leccionador de tradicionalismes o de tipismes més o menys adherits a la carn de la convivència.

Vol dir, sobretot, una gran pietat per a mantenir l'edificació del nou ordre revolucionari damunt les runes d'una societat fracassada que precipita la seva ensulsiada definitiva en la revolta més cruel i terrible que han vist les terres hispàniques.

I aquest llibre, més que un enfilall de teories, és abans que tot i primer que res, un crit d'alerta que un vell revolucionari fa en defensa, afirmació i conservació de la causa de la llibertat.

***

Com a catalans, devem a Peiró un respecte: la seva persistent col·laboració en les publicacions en llengua vernacla, ha ajudat molt i, sobretot, ha donat autoritat a l'ús del català en les organitzacions obreres.

El seu estil cenyit, concís, clar; el seu lèxic ric; el sentit de l'idioma que posseeix —sense haver obert mai una gramàtica— fan que la seva prosa sigui gairebé modèlica. Molts literats podrien envejar-lo en aquest sentit.

Joan Peiró, reclòs en la seva tasca d'obrer manual, treballa constantment, escudat per la seva modèstia absoluta, que en mig de l'arribisme dominant, és sempre un oasi pels homes de consciència lliure que el coneixen i tracten.

I cada dia que passa, estem més convençuts que hores vindran que el poble de Catalunya haurà de treure d'aquesta reserva els homes que, com Joan Peiró, poden ser, en un moment donat, una garantia en el nostre destí com a col·lectivitat humana i social.

Julià Gual
Octubre del 1936

Introducció

En començar la publicació dels articles recollits en aquest llibre, poc pensava jo que haurien tingut el relleu que hom els ha donat. No podia pensar-ho, perquè tampoc no podia pensar a trobar-me tan sol en la feixuga tasca de blasmar de tot el que jo considero contrari, no ja a les essències de qualsevol gesta revolucionària, sinó a les mateixes conveniències de la Revolució i de la guerra. El secret del relleu assolit pels meus articles consisteix en aquesta solitud quasi absoluta amb què jo m'he trobat.

Perquè, francament, els meus articles res no tenen d'extraordinari, i la seva inusitada reproducció, les felicitacions per tal d'encoratjar-me, tot el que podia desvetllar en mi l'empobriment moral de la vanitat, res d'això no ha pogut arrossegar-me vers el regne de les il·lusions. I els qui creguin que jo soc modest, l'erraran de mig a mig, puix que com tots els mortals sento l'orgull de les meves obres, per modestes que siguin. Ara, però, no es tracta de la modèstia, que és la careta que solen usar massa sovint els immodestos i els pedants.

Jo ja sé quin és el mèrit dels meus articles: l'audàcia. Però l'audàcia res no té a veure amb les disciplines intel·lectuals i literàries, que, junt amb el domini dels valors històrics i d'observació, són el que fan una sensació de grandesa a les tasques periodístiques. I aquesta audàcia meva, de més, ni tan sols té aquell sentit crític tan fi que, per llur objectivitat, a ningú no fereix. I encara aquesta audàcia meva, en la qual algú podria veure-hi quelcom de valentia, no té altre contingut que la sinceritat, res més que la sinceritat.

Perquè jo vull fer una confessió: no he dit tot el que jo puc dir, tot el que calia dir, tot el que jo hauria dit; i no ho he dit, com tenia el propòsit de fer-ho, precisament perquè entenc que la reproducció dels meus articles no és la col·laboració que jo cercava i esperava aconseguir dels qui, escrivint per la premsa, tenen, almenys, el mateix deure que jo. És a dir, vaig voler iniciar una campanya contra el que, encara ara, deshonra la Revolució, i estava disposat a dir a crits el que jo sé i entenc que havia

de dir-se, per poc que els qui saben més coses que jo les diguessin públicament.

Ara, que ningú no cregui que he callat per por. He callat de fàstic que m'ha fet el silenci dels altres. No n'hi havia prou amb la reproducció dels seus articles. Calia que aquests articles fossin superats pels qui, moltes vegades amb injustícia sistemàtica, s'han plagut, no pas donant la cara i el pit, de les malifetes dels pseudo-revolucionaris. I jo dic que les morbositats socials no es guareixen no volent encarar-se amb llur gravetat. Es guareixen i s'extirpen les arrels de les morbositats atacant-les a cops de bisturí.

***

Jo m'he trobat amb amics que, en queixar-me de la solitud esmentada, m'han dit que jo tenia el deure de blasmar d'aquestes morbositats, perquè aquestes morbositats, segons ells, procedien exclusivament dels rengles de la CNT i de la FAI, i és clar, també segons ells, era un home de la CNT el qui havia d'atacar el mal.

La teoria no està malament, essent certa l'argumentació. Però l'argument és fals i, per tant, també ha de ser falsa la teoria. Alguna genteta de la CNT i de la FAI, n'ha fet de verdes i de madures. Dels rengles dels dos organismes esmentats, se n'han destacat alguns homes que han actuat com vertaders lladres i assassins. Dels altres rengles, però, ¿no se n'han destacat, també? Jo dic que sí, i no tan sols ho dic, sinó que afirmo amb plena responsabilitat que tots els sectors antifeixistes, començant per Estat Català i acabant pel POUM, passant per Esquerra Republicana i pel PSUC, han donat un contingent de lladres i assassins igual, almenys, al que han donat la CNT i la FAI.

N'hi ha un de sector que, en malifetes indignants ha superat extraordinàriament a la FAI i a la CNT. Jo tinc dades concretes que m'autoritzen a fer aquesta afirmació.

El que ha passat, amic lector, és que cada sector s'ha prevalgut d'una tàctica: anar a «operar», als indrets on la mateixa organització sindical o política hi tingués gens o poca representació, raó per la qual els homes de l'organització preponderant, de les malifetes operades havien de serne, almenys, moralment responsables.

I si se n'han fet, de malifetes! Perquè hom pugui explicar-se-les, cal recordar les teories del professor Luiggi Fabri, que ens parla de les influències burgeses que planen damunt la consciència i els costums de l'individu, i encara, per tal d'explicar-s'ho ben bé, caldria acceptar determinades afirmacions de la ciència antropològica, que pretenen descobrir l'origen dels instints i la bestialitat criminal dels individus. No estem ara, però, per divagar pels dominis de la filosofia i la ciència.

Els fets, els fets, és el que interessa; i de fets, a les pàgines que segueixen, n'hi ha d'exposats damunt la taula de dissecció i tractats durament amb el meu escarpell.

Hi ha qui ha volgut qualificar la meva campanya d'antirevolucionària, i per bé que en el llibre hom hi troba la deguda resposta, jo vull insistir afirmant que la meva tasca, en aquesta ocasió, és profundament i essencialment revolucionària, amarada d'un sentit ètic que no saben veure els qui estan mancats de tota ètica, traspuant, si més no, una dosi de responsabilitat que, naturalment, ve de nou als irresponsables davant del món moral que haurà de jutjar-nos als uns i als altres.

***

Si les revolucions consistissin a robar i matar gent, els lladres i els assassins per ofici i per instint serien els més grans revolucionaris. Justament, però, és tot el contrari. Els més grans revolucionaris, dels quals la Història es complau a parlar-ne, són els qui més allunyats es troben sempre del vessament de sang i de l'amoralitat de les expropiacions per al gaudi personal. Jo no he negat mai que les revolucions comporten, com un fet fatal i ineludible, el vessament de sang. Al contrari, he reconegut sempre que les revolucions són tan més profundes, com més gran és el vessament de sang. Les revolucions que hom ha volgut operar sense vessar la sang, no han estat revolucions. Han estat ridículs simulacres com el que s'operà a Espanya el 14 d'abril de 1931.

Però el vessament de sang, en les revolucions dels pobles, tot essent un fet de naturalesa inhumana, sostret a tota llei i a tots els principis que no siguin els de la bestialitat és, en canvi, un fet que no pot, que no devia escapar ni rebassar els límits assenyalats per la consciència de l'individu o, en altre cas, per les mateixes conveniències de les revolucions. No hi ha cap revolució en la qual, mitjançant l'egoisme especulatiu dels homes

que la impulsen, hom no aspiri a la conquesta de l'adhesió i la col·laboració de les classes populars que tenen punts d'afinitat amb la revolució, i ningú no podria demostrar-nos, amb la Història a la mà, que el terrorisme, que l'assassinat sistemàtic, perquè sí, per ganes d'assassinar a tort i a dret, encara que sigui a compte dels assassinats de l'enemic, puguin o hagin estat mai els elements adients per atreure's les consciències que la revolució necessiti conquistar.

La mateixa Revolució Francesa, que fou tan pròdiga en el vessament de sang innocent, caigué, al cap d'uns anys, en mans d'un ambiciós, de Napoleó, que tenia ànima de tirà. Els principis d'aquella Revolució, com totes les coses espirituals, restaren, guardats per reduïdes seleccions, com el foc sagrat que vetllaven les vestals, a l'altar de la immortalitat. El poble, però, embrutit i rebolcant-se en els bassals de sang que enllotaven els carrers de París, es deixà endur per la ferum de la sang que havia de vessar-se en altres pobles, i canvià les llibertats conquerides amb la Revolució per a donar-se un amo, un cònsol que esdevingué emperador.

Quan els pobles cauen en la bestialitat que fatalment determina el menyspreu a la vida humana, són pobles que perden per molt de temps el sentiment de l'espiritualitat i de la mateixa dignitat. Ja no són pobles que pensin en el que de més gran poden tenir: la llibertat. Només pensen en la violència, i no hi ha cap poble que visqui dignament, en qualsevol dels aspectes de la vida social, si no té altre mitjà ni altre fi que la violència.

A Catalunya i a Espanya s'havia caigut en aquesta bestialitat. Les vides humanes han estat immolades de la mateixa manera que a la selva són immolades les vides dels animals impotents. Ací, durant massa temps, no hi ha hagut més llei que la llei del més fort. Els homes han matat perquè sí, per matar, perquè hom podia matar amb impunitat. I en mig d'aquesta tempesta, els homes han estat assassinats, no pas per ser feixistes, ni enemics del poble, ni enemics de la nostra Revolució, ni res que s'hi assembli. Ho han estat capriciosament, per a satisfacció dels qui volien veure morir homes, i molts dels immolats suara, han caigut per tenir ressentiments i comptes pendents amb qui ha volgut liquidar-los en aquestes circumstàncies de revolta i d'impunitat.

En mig d'un poble desbordat, s'hi han introduït els amorals, els lladres i els assassins per professió i per instint. I quan el poble desbordat ha estat contingut en el moment que devia contenir-se, els altres,

els amorals, han continuat robant i assassinant per a deshonra de la Revolució i per a escarni dels qui es juguen la vida als fronts de guerra.

I per a poder passar per revolucionari, segons el dir d'alguna gent, calia silenciar aquest lladronici, fer-se còmplice d'aquests crims que han alçat una ona d'horror i de prevencions contra la Revolució. En ple regne de la violència, els irresponsables morals haurien volgut que també jo hagués violentat la meva consciència fent-la callar, emmordassant-la, i jo vull repetir que en mi no hi ha altre mèrit que la sinceritat, res més que la sinceritat, que si alguna vegada m'empeny a l'equívoc, m'impulsa sempre a proclamar el meu concepte de les coses.

***

I el qui no m'hagi llegit, que ho faci, i veurà que en mig dels meus blasmes contra el que jo judico perjudicial a la Revolució, hi resta exposat el meu concepte revolucionari.

El vertader revolucionari no s'atura davant del vessament de sang. Avança pel camí de la revolució, i tot allò que s'oposa al seu pas, siguin individus o coses, és immolat i arrasat inexorablement. És la llei immutable de les revolucions. El vertader revolucionari, però, no vessa una gota de sang més de la precisa, no mata per matar, perquè la sang li repugna. Siguin quines siguin les idees dels individus, mentre aquests s'adaptin al nou estat de coses creat per la revolució, són individus la vida dels quals és inviolable. Podran ser vigilats, però els mateixos interessos de la revolució exigeixen, no tan sols que sigui respectada la vida dels individus, sinó també produir-los les menys molèsties possibles. Quan els individus no s'adapten als imperatius de la revolució, o es rebel·len contra la llei d'aquesta, el vertader revolucionari cau damunt dels rebels i els jutja i els castiga, segons la gravetat del mancament. I els mata, si és precís.

Però el vertader revolucionari, que accepta les injustícies del poble en els primers moments de la convulsió —perquè ningú no és capaç de controlar un poble desbordat—, fòrmula seguidament els principis de la justícia revolucionària i a ells s'até amb normalitat, perquè la justícia revolucionària és el nou Dret creat per les revolucions, una nova justícia que, com la històrica, té els seus preceptes legals, tan legítims com els que més, puix que és sabut que tots els valors i totes les institucions socials,

en el règim que sigui, recolzen en la força política imperant. La nostra Revolució és, ara, la força política que impera a Catalunya i a Espanya, i la justícia revolucionària, sigui quin sigui el seu contingut, és una legalitat i un Dret instituïts, d'acord amb les característiques revolucionàries.

Formulats els principis de la justícia revolucionària —i aquests ho són des del moment que els òrgans de la revolució actuen normalment—, no hi ha cap d'aquests principis que autoritzi a ningú per a sostreure un home de casa seva i dur-lo a això que hom diu «donar-li un passeig», perquè aquests «passeigs» són un sarcasme, un assassinat, mai justícia revolucionaria, car el vertader revolucionari no assassina; i si mata, ho fa d'acord amb els principis de la justícia de la revolució, que reconeix als inculpats el dret de defensa.

Altrament, si l'individu té la prerrogativa «revolucionària» de dur els homes a «donar-los un passeig», llavors és la mateixa revolució la qui no té cap garantia que aquests homes no han caigut en mans d'uns criminals. I la dolorosa experiència ha palesat que molts dels homes immolats ho han estat per mans criminals. I els criminals, mai no poden ser revolucionaris.

El vertader revolucionari, a més, quan realitza l'expropiació del que sigui, ho fa sempre a benefici de la col·lectivitat, mai pel gaudi personal. Molts dels que han actuat d'expropiadors, ho han fet amb la finalitat d'apropiar-se individualment dels diners i dels objectes expropiats. I els qui això han fet, no són revolucionaris: són uns lladres. Si hom fes registres als domicilis de molts homes que actuen, per a vergonya de tots, com a revolucionaris, les presons resultarien insuficients.

Això és el que algú voldria que jo hagués silenciat, i com que no havia de fer-ho, jo ho he denunciat.

Per damunt de tot, jo hi poso la nostra Revolució, i de la nostra Revolució, jo en tinc un concepte molt honest. I els qui no són honestos, no poden merèixer cap consideració.

Almenys, la meva no la mereixeran mai.

La pistola amb la Creu

En instaurar-se la República, la revolució política que Espanya necessita per a incorporar-se al concert dels pobles intel·ligents i espiritualment lliures, va ser sacrificada a la influència d'un tòpic funest. Es volgué donar al món l'exemplaritat d'un poble que canviava el seu règim polític sense una commoció violenta i sagnant, sense esclafar la testa de la plutocràcia i dels reaccionaris de tot pelatge, i els fets no trigaren gaire a demostrar al món que els republicans i socialistes eren víctimes de llur pròpia niciesa. No hem de fer la història d'Espanya, des de l'any 1933 als dies presents.

Conscients de les realitats, sabem que revolució no és solament el fet violent del carrer i de la barricada. Una reforma jurídica, políticament i fins i tot socialment, pot tenir un contingut profundament revolucionari. El que no sabem és que hi hagi al món cap poble que hagi canviat el seu règim polític sense un xoc violent entre les dues forces antagòniques, les quals, en tota ocasió, han aportat a la lluita la inevitable contribució de sang, d'una sang a l'escalf de la qual es forgen els herois vençuts i els símbols dels règims triomfants. I Espanya no podia ni pot ser una excepció.

Si certament s'instaurà la República evitant el vessament de sang, és igualment cert que la República ha viscut sempre a precari, que la pretesa revolució jurídica, pretensió que han tingut els governants del primer bienni, no ha passat de ser una sèrie de tòpics i de figures retòriques escrites damunt del paper, i és més cert encara, que l'existència del nou règim depèn menys del seu contingut revolucionari que de la gesta de qualsevol Pavia despitat. I és evident, una cosa fatalíssima, que mentre la revolució política no es profunditzi fins a les bases superficials de l'economia espanyola —que representa el més minso principi de justícia social—, la República viurà a precari, restarà en perill d'esvair-se a la primera bufada de qualsevol aventurer amb sabre, perquè els aventurers amb sabre, avui com en els temps de la monarquia, reben l'escalf

i l'impuls dels potentats i dels reaccionaris que resten amb la testa sense esclafar.

Recordem que l'endemà d'instaurada la República, el poble intentava assaltar una casa de la Via Laietana. Era a can Cambó. Un capità d'artilleria s'oposà a l'intent, convencé el poble recomanant-li aquell civisme que havia de donar un exemple al món; i tant el convencé, que aquella massa de fills del poble carregà sobre les seves espatlles l'esmentat capità i el victorejà xardorosament. Aquell capità, el capità Merino, aleshores destacat a Mataró amb la consigna de no entendre's amb ningú més, ací, que amb nosaltres, hagué d'oir el nostre retret a l'actitud seva davant de can Cambó. El capità Merino, un revolucionari provat, ens replicà que obeïa ordres superiors en fer una feina que a ell no li era grata, i en aquesta resposta replicàrem nosaltres que els qui donaven aquelles ordres algun dia se n'haurien de picar el cap. Els fets ens han donat la raó.

Ens l'estan donant encara. Ha començat el tercer bienni i les testes de la plutocràcia i dels reaccionaris de tot pelatge, resten sense esclafar. S'esclafen, però, testes dels homes que representen una adhesió al nou règim i dels homes que combreguen amb els ideals de redempció humana. Les turbes feixistes van desfermades pels carrers de totes les terres ibèriques; cada jorn es desfermen més i són més audacioses les provocacions llurs. I és que els qui devien adonar-se'n, no s'adonen que el poder ocult dels potentats i de l'Església, prototipus de la reacció i de l'obscurantisme, manté intactes llurs organitzacions antiliberals i terrorífiques. Es resisteixen a veure que, ara més que mai, la pistola s'ha associat a la Creu per a sacrificar el poble.

Les turbes de facinerosos agrupats al voltant del Feix, no són més que turbes mercenàries al servei de l'Església, de l'aristocràcia i de l'alt capitalisme. ¿Què han fet els governants de la República per acabar amb el poder i la potència d'uns i altres?

La democràcia està molt bé als pobles on les classes socials més reeixides saben retre-li el degut acatament. A Espanya és a la inversa, i es dona encara el fet singular que el tracte democràtic resa més per als qui menys saben remerciar-lo, que no pas per als qui li fan un respectuós i constant acatament. I essent així, ¿per què aquesta insistència a fer prevaler els principis de la democràcia com mitjà terapèutic per a guarir les llagues morals i espirituals dels qui refusen llur guariment? ¿Per què aquest entestament a voler que les ostres —i quines ostres, els nostres

cavernícoles!— s'obrin pel mitjà de la persuasió? ¿No s'ha vist prou, encara, que aquesta «conllevància» amb els de dalt i amb els reaccionaris, comporta el redreçament d'aquests?

¿Encara no és arribada l'hora de picar fort sobre la testa dels declarats enemics del poble? ¿Hem d'esperar que, un a un, vagin caient els qui no amaguen llur adhesió a la República i els qui combreguen amb els ideals superiors de redempció humana?

Els estaments populars, majorment els estaments proletaris, han de sotmetre's, per a reunir-se, als preceptes de la Llei de Reunions i al control de l'autoritat governativa. L'Església i els centres reaccionaris es reuneixen cada dia i a l'hora que volen, sense sotmetre's a cap precepte legal ni a control de cap mena, i és a l'Església i als centres cavernícoles on es conspira contra les llibertats populars i contra la vida dels homes d'avançada. No vol dir res que a cada atac reaccionari, el poble reaccioni amb els concebuts visques a la República. Cal no esperar que el poble perdi l'alè davant la persistència dels atacs, perquè seria estúpid creure que el poble mantindrà inalterables, com fins ara, la fe i l'entusiasme per la República, a menys que aquesta sàpiga comportar-se com una República capaç d'esclafar els enemics del poble.

Cada dia es veu més clar que la Creu i tot el que a Espanya significa privilegi, fins ara intangible, ha cercat l'ajut de les pistoles mercenàries per tal d'ofegar en sang les veus que clamen per les llibertats populars i per a obrir nous horitzons a l'esdevenidor d'Espanya. I si no són els governants els qui posin fre a les desfermades turbes terroristes agrupades al voltant del Feix —organització infame alimentada i impulsada per l'Església, per l'aristocràcia i per l'alt capitalisme—, caldrà que siguin les masses populars les qui es prenguin la justícia per llur pròpia mà.

Nosaltres afirmem que això darrer seria la forma que la justícia fos més ràpida i completa, i afirmem, encara, que davant de les pistoles associades amb la creu, els mètodes jacobins són els més adients per anar contra la Creu i contra les pistoles.

Combat, Mataró, 18 d'abril del 1936.

L'hora dels fets

El panorama ja no pot ser més negre. El feixisme ja ha començat a donar el do de pit, i pot ben dir-se que la guerra civil és un fet que ja ningú no podrà aturar. Cal pensar, ara, en conjuminar tots els esforços per tal que el triomf sigui del poble i de la llibertat.

La pitjor niciesa seria esperar-ho tot de l'acció governamental i dels imperatius de la Llei. Les masses ciutadanes, les que estimen les llibertats populars, les que senten l'emoció civil i el bategar de la mateixa dignitat, no han de caure en la puerilitat d'esperar el que faran a Madrid i a Barcelona. Han de veure el que poden fer per si mateixes, i contra els qui hauran d'actuar immediatament, sense necessitat de rebre ordres de ningú.

Les masses populars de Madrid i Barcelona, les de totes les ciutats, viles i llogarrets de les terres hispàniques, tindran en què esmerçar llur atenció i totes les seves energies. A Mataró també tenen en què esmerçar-les, car és una ciutat massa alegre i massa confiada. Per les característiques industrials i econòmiques que la informen, Mataró és una ciutat on hi nia el més baix sentit de dependència i de servitud, i d'hipocresia. La indignitat de classe plana damunt la consciència de nombrosos treballadors, els mesquins salaris dels quals, com si no fossin legitimats per un esforç posat en el treball, han de ser justificats anant a missa i als sermons, subordinant la dignitat i l'homenia als interessos de l'Església i de la reacció, que disposen d'aquests treballadors com si fossin autòmats, com a instruments de la més baixa categoria.

A Mataró, ciutadans, també tenim els nostres feixistes, també s'hi teixeix la tragèdia que haurem de viure els treballadors i tots els ciutadans que es redrecen enfront dels secularismes feudals i contra la supervivència de l'esclavatge econòmic, polític, moral i social, que volen mantenir l'Església i els reaccionaris. Cada església i cada convent, cada centre de dreta i cada cercle clerical, és un antre de conspiració contra els vents de renovació i d'alliberament d'un poble que comença a emancipar-se políticament i moralment dels llegats medievals, causa de les

nafres espirituals que han retingut l'individu depauperat en mig d'un verger florit, prenyat de riqueses materials. La xurma més o menys daurada i els seus gossos, cada dia es reuneixen en aquests cataus i tramen les conjures contra tot el que vagi contra el poder temporal de l'Església, que és un poder exactament igual al dels bandolers i assassins, i contra els privilegis del gran capitalisme. I, ¿qui segueix, vigilant-les, les maniobres dels feixistes nostrats?

Les reunions dels estaments populars, com dèiem dies enrere, són controlades per l'Autoritat. ¿Per què aquesta no controla, també, les reunions que quasi diàriament hom celebra a les esglésies mataronines? ¿Coneixen, les autoritats populars de Mataró, les finalitats d'aquestes reunions a les esglésies? ¿Són reunions purament espirituals, essencialment religioses? No, senyors. Són reunions polítiques, són unes juntes de conspiradors que minen els fonaments del règim i unes conjures contra tots els principis de llibertat. Hi regna un esperit absolutament oposat a l'esperit que guiava els primitius cristians que es reunien a les catacumbes romanes. El guiatge d'aquests era l'amor al proïsme, fos quina fos la religió d'aquest, i és l'odi més aferrissat i salvatge el que, envers llurs adversaris polítics, guia a la xurma més o menys daurada i als exhomes sotmesos voluntàriament a l'esclavatge que els imposa l'amo i a la fèrula immoral i infecta de l'Església.

Dit en una paraula. Si les autoritats són indiferents a les activitats feixistes d'aquesta gentalla, les masses ciutadanes no poden ni deuen ésser-ho. Aquesta indiferència ha creat la greu situació d'ara, i al poble li ha arribat el moment de revoltar-se contra aquesta situació i contra aquella indiferència. ¿Democràcia? Bé. Però abans que la democràcia, cal anteposar-hi la llibertat. La democràcia és no res si abans no hi ha la llibertat per a exercir-la.

Més clar, encara. Ara no és hora de teoritzacions doctrinals, ni ho és de paraules més o menys equànimes i tolerants. És el moment d'actuar amb fets, de repartir llenya a tort i a dret, de pegar fort on faci bony. Ai de les masses populars de totes les ciutats, viles i llogarrets de les terres hispàniques, si no es decideixen a actuar per compte propi! Les masses populars de Mataró deuen decidir-se a actuar de ferm, implacablement, i des d'ara sentir la santa intolerància de no permetre als reaccionaris i llur gossada, les activitats a què fins ara han estat lliurats lliurement i impunement.

Encara s'hi és a temps. El feixisme està a l'aguait, i si nosaltres no el destruïm, serà ell el qui ens destruirà sense compassió, cruelment, vessant la sang dels qui encara senten les santes vibracions de la dignitat.

Nosaltres unim la nostra veu a les veus que criden: O ara o mai!

Combat, Mataró, 18 de juliol 1936.

Interessa més el futur que el present

La xerrameca de burdell emprada quotidianament pel degenerat Queipo de Llano, no pot impressionar-nos. El feixisme serà esclafat fatalment i irremissiblement, i ho serà, potser, dintre molt poc temps. No cal, doncs, preocupar-nos massa dels pretorians al servei de l'alt capitalisme, dels contrabandistes i la reacció.

El feixisme que ara no triomfi, però, possiblement triomfarà quan les conseqüències econòmiques de l'actual subversió planin amb tota llur força damunt la vida general d'Espanya. Cal admetre aquesta possibilitat —que ja és més que una possibilitat— en fixar-nos en la manera fàcil amb què la classe obrera va perdent el sentit de la realitat de l'hora que vivim, i cal, també, que els qui puguin tractin d'evitar aquest enorme desvari que tan funest podria ser per a la causa de l'antifeixisme i per als interessos del mateix proletariat.

Està fora de dubtes que l'actual subversió s'ha traduït ja en una empenta formidable vers el progrés social del poble espanyol. La superació de la República democràtica i burgesa és ja una fatalitat històrica provocada pels qui, incapaços de superar-se a si mateixos moralment i espiritualment, volien retornar-nos als temps dels Borbons, a les èpoques de l'esclavatge i la barbàrie més ominosos; però aquesta superació de l'etapa que finí el 18 de juliol, vulguem o no, està sotmesa a una gradació que no respon a les lleis de la necessitat sinó més bé —i això amb tot el pes de la seva força real— respon a les lleis de la possibilitat de les hores històriques que ens esperen. Que ens esperen, sí, perquè el trasbals i el desequilibri econòmic que la sublevació militar està produint contra el comerç i la indústria espanyola, ens diuen ja ara que les hores que s'apropen seran tràgiques, de fonda tragèdia per a l'economia general, i no costa cap esforç preveure que aquestes hores comportaran privacions i sacrificis encaminats a refer una economia que ja es troba devastada per la gesta infame dels pretorians. Refer una economia devastada, hem

dit, ¿i és possible què les economies devastades es refacin reduint les jornades de treball al camp i a les indústries, augmentant els sous i els salaris, en alguns casos a altures inversemblants?

L'hora actual comporta més profundes preocupacions. Per a la generalitat dels treballadors, no importa el sector a què pertanyin, s'ha vist aquesta nova aurora social i no saben traduir-la d'altra forma que en el seu aspecte més migrat, en l'aspecte merament material, i no hi ha, ara, altra preocupació que les reivindicacions immediates. No n'hi ha prou amb la jornada legal de quaranta hores a la setmana —reducció que no podia ser més inoportuna, per cert—. La gent parla de 36 hores setmanals, perquè és ara, es diu, el moment d'imposar-se al capitalisme. D'imposar-se al capitalisme es va dient, però quasi ningú no s'adona que el que hom interpreta com un atac als interessos del capitalisme, és no res menys que un atac a l'economia general del país i és no res menys que fer el joc dels capitalistes, als quals hom vol combatre.

Certament que feixisme i capitalisme són una mateixa cosa i que hom no pot combatre l'un sense combatre l'altre. Evident. ¿Per què, però, hom es resisteix a comprendre que per acabar amb el capitalisme cal, primer destruir el feixisme? ¿És tant complex el problema que hom no capeixi que la destrucció de l'economia —la qual cosa és fàcilment assolible amb aquesta eufòria de les reivindicacions immediates— no pot tenir més resultat que l'enfortiment de les posicions del feixisme i de les classes capitalistes i burgeses? ¿Per què hom perd de vista un fet històric ben comprovat com és el fet que els feixismes han estat gestats i alimentats pels pobles embrutits per la misèria col·lectiva?

Estem fent prodigis d'heroisme per a esclafar el feixisme, i és oportú que ens preguntem si el feixisme no reviurà, si no ressorgirà de les seves cendres, quan l'economia espanyola es trobi anorreada pel pes de les despeses ocasionades per la guerra civil i per la inaudita irreflexió del proletariat, en llançar-se aquest per la folla pendent de les reivindicacions immediates.

Es fa precís recollir l'enteresa d'ànim del company García Oliver, en encarar-se amb la realitat del present i del futur. És segur que molts dels qui oïren el discurs d'aquest company al míting de diumenge, no li perdonaran la sinceritat de declarar que l'hora present —i les d'un futur immediat, diem nosaltres— no permeten pensar en la setmana de trenta–sis hores, ni en la de quaranta. Evidentment, els companys que

es troben al front de guerra no tenen cap jornada. Lluiten les hores que calguin en defensa de la llibertat, i si nosaltres tenim la pretensió de lluitar per aquesta mateixa llibertat, la nostra jornada ha de ser il·limitada. Tenim el deure de treballar les hores que calgui, d'augmentar les jornades, si així és necessari per a sostenir els que lluiten al front antifeixista.

Els regiments de milicians que lluiten contra el feixisme, es jugarien la vida inútilment si a darrere d'ells no hi hagués les màquines industrials donant el màxim de rendiment i si les feines del camp no rotllessin amb tota la intensitat possible. Aquests regiments de lluitadors per la llibertat representen una resta d'activitats aplicables a la producció. Els altres treballadors tenim el deure de multiplicar la nostra activitat productiva per tal de neutralitzar els efectes d'aquella resta, i no és pas reduint hores de treball com trobarem la compensació, ni és tampoc reduint la mateixa capacitat de producció ni augmentant els sous i salaris com hom pot salvar l'economia de l'esfondrament que se li apropa.

Nosaltres voldríem que els companys treballadors s'adonessin que l'esclafament del feixisme descansa damunt de bases econòmiques, i que el progrés politicosocial d'Espanya serà tant més radical i positiu, quan més enfortida es trobi l'economia del nostre poble en acabar la guerra civil a què ens han condemnat els pretorians i la reacció. Sabem que als treballadors el present no els deixa veure el futur, i sabem també que aquesta manca de visió del futur, quasi sempre els nega la possibilitat de comprendre la realitat del present. Tots, però, tenim el deure de gratar damunt de la realitat del nostre present per tal que els treballadors rectifiquin el camí emprès sense reflexió i sense tenir una noció de la mateixa responsabilitat, car aquesta eufòria d'avui no seria res si no haguéssim de pagar-la massa cara demà.

Llibertat, Mataró, 9 d'agost 1936.

Els Consells d'Economia

Insisteixo sobre el tema del meu article anterior.

Les conquestes materials, sobretot les econòmiques, res no signifiquen, són una cosa efímera, si no recolzen damunt de bases morals, com són les conquestes socials, la medul·la de les quals estigui representada per l'afirmació de la personalitat col·lectiva del proletariat. I si insisteixo sobre aquest tema, ho faig impulsat per la profunda convicció que la realitat del nou món social que neix així ho aconsella.

Aquesta realitat social, cap realitat social, no pot ser bastida amb reivindicacions econòmiques, ni tampoc amb reduccions de jornades, sinó que ha de bastir-se augmentant el valor social de les vertaderes classes productores, la significació de les quals sols pot ser representada pels treballadors manuals i tècnics, pel cervell i el muscle aplicats a la producció. I aquesta valoració social té una efectivitat positiva quan els treballadors enlairen llur personalitat individual i col·lectiva en tots els aspectes de l'economia de la indústria, fent que la seva personalitat tingui accés, de fet i de dret, a les funcions directores i administratives del món de la producció.

Jo ja sé que els treballadors, en general, estem incapacitats per a exercir tan alta funció social i sé també, però, que aquesta raó no és suficient per a renunciar una funció que és un dret, hom ha dit que la funció crea l'òrgan, i per bé que el món de la biologia no sigui comparable al de l'economia industrial, hem de creure que l'individu i les col·lectivitats obreres adquiriran prou capacitat per a emancipar-se de les tuteles directrius, per poc interès que hom posi per a reeixir de l'assaig.

¿Quins interessos perillen, per altra banda, quan uns treballadors d'una indústria reclamen el dret de controlar-la? Jo dic que cap. Si aquesta funció social fos una funció privativa, reclamada amb exclusivitat pels treballadors manuals, efectivament, el perill seria greu i mai no seria recomanable l'exercici d'aquesta funció. El control, però, no té semblant exclusivitat, car els Consells de control, segons els principis teòrics que els informen, han d'estar constituïts pels treballadors manuals í tècnics

conjuntament, ço que vol dir que el perill hi és absent, perquè si al món de la producció i de l'economia hi ha algun valor prescindible, aquest és el que representa el capitalista, que té una relació molt relativa amb el factor capital, que vol dir treball acumulat, per una part, però també crèdit, per l'altra, i el crèdit no té més que una base: el treball. I quan no hi ha treball, tampoc no hi ha crèdit, ni capital, és a dir: res.

La nova aurora social, il·luminada per la subversió militar-feixista, comporta nous elements conformes i adients a la reconstrucció econòmico-industrial del nou estat. Són aquests elements els Consells d'Economia, organismes la finalitat dels quals és la de servir de guiatge per a l'endegament del nou ordre econòmico-industrial, i aquest guiatge, que no és més que la base de les estructuracions sociològiques superiors a la societat capitalista, serà un formidable i immediat ajut per a la pràctica, no sols del control de l'economia de la indústria, sinó, mes a mes, per als assaigs de col·lectivització de les indústries.

Vull dir que la nova funció social que reclama la responsabilitat dels treballadors, tindrà ara tota mena de col·laboracions i, per tant, a ningú no ha d'imposar respecte a aquesta responsabilitat, car el fracàs difícilment podrà esdevenir per la manca de capacitat, a menys que hi hagi treballadors que vulguin prescindir, en cas necessari, del consell i l'ajut dels òrgans creats per al guiatge i endegament del nou món econòmic i social que ara neix. I d'aquest món nou en formen part l'exercici del control i els assaigs de col·lectivització de l'economia i de la indústria.

I vull dir, encara, que abans de la presa de posicions que poden posar en perill greu la ja prou compromesa situació de l'economia general, cal primer que ens fem homes intel·ligents i capaços per a disposar del que és patrimoni social.

Després d'això caminem.

Llibertat, Mataró, 16 d'agost 1936.

Els fusells al front

Dissabte passat, a la tarda, vaig ser a Albero Alto, un poble situat a sis quilòmetres d'Osca. Per trobar-se ambdues poblacions en una prada, des d'Albero Alto es domina Osca molt millor que Mataró des d'Argentona. Això fa l'efecte de com es troba aquella capital aragonesa, que molt aviat, potser dintre la present setmana, restarà completament incomunicada i abandonada absolutament a la seva sort.

Albero Alto és un llogarret d'unes cent cases i s'hi troba, actualment, un destacament de cinc-cents milicians regularment equipats. Són cinc-cents homes tractats a cos de rei, com vulgarment es diu, però són cinc-cents homes que hom els ha de contenir perquè, per iniciativa pròpia, no vagin a l'assalt d'Osca. Això dona una altra impressió de quina és la moral excel·lent dels nostres milicians.

¿En voleu una altra d'impressió? Als començaments de la setmana passada, un grup de milicians d'Albero Alto s'atansaren fins a dos quilòmetres d'Osca i s'endugueren més de quatre-cents béns i deu vedells. I ni un sol tret.

¿En voleu una altra, encara? També la setmana passada, s'encomanà una informació a dos milicians. La informació consistia a investigar les posicions que els rebels poguessin tenir pels afores d'Osca. Els dos milicians excediren la consigna i entraren a Osca, prengueren cafè —cafè dolent— i sortiren de la capital, no tan fàcilment com hi havien entrat, però en sortiren amb la informació, més completa que hom no els havia encarregat.

Els milicians veuen fàcil, facilíssim l'entrada a Osca, i senten una santa impaciència per a entrar-hi. És el comandament el qui diu que encara no és arribada l'hora. I quan ell ho diu, deu ser veritat.

I jo també crec que no ho és.

***

De retorn d'Albero Alto, vaig passar per Barbastro. Feia unes hores que el capità Medrano havia retornat de Barcelona i Mataró i vaig anar a saludar-lo. El trobo prenent una tassa de llet i cafè i a punt de sortir, per anar a reunir-se amb el coronel Villalba, que el tenia citat per a les deu del matí. Això era diumenge passat.

Medrano conta coses, algunes me les conta confidencialment, separant-nos dels seus ajudants i dels meus acompanyants. Una de les coses que amb més insistència em recalca, és que als fronts de guerra de l'Aragó hi sobra gent i hi manquen fusells. A tots els fronts no hi manca res, tenen de tot; d'algunes coses i elements, com són els homes, n'hi ha més del que hom necessita. Però hi manquen els fusells, que a la guerra és el principal.

A Barcelona —em deia— hi ha 40.000 fusells. ¿Què hi fan aquests fusells a Barcelona, quan escassegen als fronts? A Sant Adrià de Besòs, per exemple, les milícies tenen un grapat de metralladores, i ací no podem organitzar una secció d'aquesta arma; perquè n'estem mancats. ¿Què hi fan les metralladores a Sant Adrià de Besòs?

Medrano té tota la raó: ¿Per què es volen els fusells i les metralladores a la rereguarda? ¿Per fer els gegants? Jo no sé fins a quin punt és moral i humà fer els gegants amb unes armes que manquen als nostres germans que lluiten i donen llur sang als fronts de batalla. El que sé és que el més moral i el més humà, en aquests moments, és que aquestes armes vagin immediatament cap als llocs on manquen, perquè les armes han d'emprar-se per fer la guerra contra, el feixisme i no per a fer els gegants —quan no per a coses pitjors, de les quals jo hauré de parlar-ne per fer callar algunes llengües a Mataró.

Ho repeteixo: La moral dels milicians que es troben als fronts de batalla és enlairada, excel·lent. De germans nostres que ofrenen llur sang per la causa de la llibertat, a les casernes generals de tots els fronts n'hi ha un formiguer. Però estan desarmats, esperen que els arribin fusells. I jo també em pregunto que hi fan els fusells i les metralladores a Mataró. I si res no hi fan, és ja arribada l'hora de decidir que vagin a on hom els espera per a emprar-los al servei de la causa antifeixista.

Per a contenir el feixisme a Mataró, n'hi ha prou amb una dotzena de pistoles, i fins n'hi haurà prou per a executar els condemnats pel Tribunal Popular, quan aquest s'estableixi a Mataró.

Llibertat, Mataró, agost de 1936.

Un curs d'actuació revolucionària

El curs serà petit, però eloqüent.

En el precís moment que el poble revoltat, amarat d'indignació, conquesta el poder de les ciutats i viles, és arribada per ell l'hora de la justícia popular. Un poble que durant segles i més segles ha hagut de sofrir tots els escarnis, totes les vexacions, totes les injustícies econòmiques, socials i polítiques, troba justificació a totes les seves violències. Si els burgesos aferrissadament explotadors cauen exterminats per la santa ira popular, la gent neutra, el poble espectador, troba una explicació a l'extermini. I el mateix passa si els exterminats són els cacics, els clergues entregats a les activitats polítiques de tipus reaccionari i ultramuntà, i tots els carques.

La revolució és la revolució, i és de sentit lògic que la revolució comporti vessament de sang. El sistema capitalista, el poder temporal de l'Església i l'imperi de tots els caciquismes, al llarg dels segles han estat sostinguts i alimentats amb el dolor i la sang del poble. Lògic és, doncs, que en triomfar el poble, aquest tingui un moment per a vessar la sang dels qui han mantingut, durant segles i segles, llur poder i els privilegis llurs pel mitjà de la violència organitzada, produint dolors innecessaris, sembrant malvestats i la mort.

De més de lògic, aquest moment de violència és natural a totes les revolucions.

Els revolucionaris de Mataró també han tingut aquest moment per a aplicar la justícia popular, que, aplicada oportunament, és natural, és lògica, és santa. Però deixaren passar aquesta oportunitat, perquè —trist és haver-ho de dir— resultava més agradable cremar i saquejar esglésies i convents, i encara ho era més malversar la benzina per anar a fer registres (?) als llocs d'estiueig d'altres indrets de la comarca. I mentre l'esperit revolucionari s'emprava en aquesta tasca de destrucció i de negoci per alguns, els peixos grossos, els qui mereixen ser penjats dels

fanals de la Riera, aquests fugien de Mataró, no sense que abans fessin foc contra el poble des d'alguns terrats de la nostra ciutat.

Després d'això, ¿que té d'estrany que els homes responsables davant l'opinió ens oposéssim al vessament de sang inoportú i injustificat? ¿No era lògic, de més, que ens malfiéssim de certes actuacions que res no tenien de revolucionàries?

Les revolucions les fa el poble per al poble, no per al gaudi de determinats individus. ¿Qui no recorda que hi ha hagut milicians que han estat desarmats per haver atracat a llurs antics patrons, fent-los entregar fortes quantitats de diners? ¿És que no n'hi ha hagut d'altres que han hagut de ser empresonats per lladres?

Els atracadors i els lladres mai no han honorat cap revolució. Per contra, han estat sempre la deshonra de totes les revolucions.

Tampoc no és cap honor per a una revolució el moment per a liquidar comptes personals que res no tenen a veure amb la revolució.

Aquesta és la trista realitat, contra la qual hem reaccionat els homes responsables revolucionàriament.

Matar el mateix Déu, si existís, a l'escalf de la revolta, quan el poble enardit per la justa ira es desborda, és una mesura natural i molt humana. Matar com algú voldria matar, seria quelcom semblant als assassinats que un temps ensangonaren els carrers de Barcelona, quan aquesta es trobà presa sota la sabata dels odiats Anido i Arlegui. Aleshores, els homes eren assassinats, no pas per les seves activitats i procediments. Ho eren per llurs idees, i d'això hom en protestava. I nosaltres hem d'imposar-nos el deure i la dignitat de voler que entre els esbirros i els revolucionaris hi hagi diferències fonamentals.

Els qui per llurs activitats i procediments mereixen ser penjats per a exemple de les generacions presents i futures, són els qui fugiren de Mataró amb relativa tranquil·litat. A Mataró, ara, potser només hi resten els qui pecaren per llur posició econòmico-social o per mantenir unes idees contràries als interessos del poble. Si n'hi ha alguns que mereixen sancions, per això són a la presó i per això, ara, es constituiran els Tribunals Populars contra els delictes de feixisme.

Els qui hagin caigut en aquest delicte, hauran de ser jutjats revolucionàriament, d'acord amb la legalitat revolucionària, que és l'única responsabilitat moral que volem contreure davant l'opinió els homes responsables i fidels a l'esperit de la revolució.

Culpar els Comitès de ser massa benignes, és una fal·làcia. El que no han volgut, no volen ni voldran els Comitès, és emparar, amb llur responsabilitat, determinats procediments que no estan d'acord amb la seva consciència. Els Comitès els componen homes d'idees. Els assassins es troben a l'altra banda, als rengles del feixisme.

I ara, els qui considerin que hom ha de vessar la sang de la mateixa manera que ho feien i ho fan els generals sàtrapes i els feixistes, que la vessin. Però que ho facin sota llur exclusiva responsabilitat.

Vessar-la sota l'empara de la responsabilitat dels Comitès, no és ni pot ser mai un fet revolucionari. És una covardia.

***

I ara, lector, perdona que un revolucionari parli com jo he parlat. Llengües irresponsables, que res no han tingut mai de revolucionaris, que mai no han sabut què és una revolució, també han de merèixer l'honor de la bel·ligerància.

Per a confondre'ls i perquè callin...

Llibertat, Mataró, 27 d'agost de 1936.

Revolucionaris

Jo no recordo qui, anys enrere va dir que l'individu —sobretot si és liberal, i si és ultraavançat, encara més—renega sempre del principi d'autoritat i de tots els principis que impliquin legalitat, disciplina, ordre... Però agafeu aquest individu, deia el mateix autor, vestiu-lo de guàrdia municipal, i llavors constateu tot seguit que l'autoritat, l'ordenancisme i la febre legalista li han pujat al cap de manera extraordinària. El qui vulgui, comprovarà fàcilment que el judici és encertat.

Correntment, també podeu constatar que els qui s'han passat la vida blasmant els refinaments policíacs, dient despenjaments dels policies i de la trista funció que la societat els té reservada, quan arriba el moment de suplantar-los en aquesta trista funció, aquesta esdevé més trista i refinada, encara. És més, amics, aquesta funció tant trista com odiada, que tots hem convingut que és el pitjor agent contra els interessos i les llibertats del poble, en moments com els que ara vivim, per a molta gent, és una funció del més alt contingut revolucionari.

El més terrible mastega-policies d'altres temps, és ara el més excellent dels polissons. N'hi ha que en fan la feina amb un sadisme major que el del major dels esbirros, amb el sadisme que escau als esbirros i als botxins fets d'una peça.

Hi ha qui s'esgarrifa d'això, i no hi ha per què esgarrifar-se. La cosa és ben comprensible. Jo diria que és ben lògica, perquè les possibilitats d'observació m'han fet conèixer el dejuni de cultura revolucionària que regna entre els revolucionaris.

N'hi ha molts que, de la revolució, només en coneixen l'aspecte destructiu. Per a ells, revolució i destrucció són una mateixa cosa, i fins els sentireu afirmar que després de la destrucció, de la revolució ja no en resta res més.

És en va que us esgargamelleu per a donar-los a entendre que, en les revolucions, moltes vegades la construcció ha de precedir a la destrucció. Si els dieu que el bon revolucionari ha de saber sempre el que caldrà construir damunt les runes del destruït, us diran que sou un conserva-

dor. I si insistiu en el fet que res no s'ha de destruir, si abans hom no ha preparat els materials per a les noves construccions, és possible que us exposeu a rebre respostes contundents.

Vivim una revolució, la més profunda que hom registra al nostre país, i a part de les vides immolades, els revolucionaris —vull dir els partidaris de la destrucció per la destrucció— no han destruït res més que les esglésies i convents. ¿És possible que algú cregui que les esglésies i convents són tota l'estructura de la vella societat capitalista? ¿És que potser la societat capitalista, la responsable de l'esborronador dramatisme dels nostres dies, no té res més a destruir?

Mentre els partidaris de la destrucció anorreen esglésies i convents, el feixisme va destruint tota l'economia i tota la riquesa que és la seva base, i quan hom té la sensació de trobar-se davant d'una estructuració econòmica que desapareix —que desapareix amb la munió de vicis i defectes fonamentals que la caracteritzaven—, es pregunta quina és la nova estructuració econòmica que haurà de substituir a la del vell món que ha arribat a la seva fi.

Jo sé prou bé que encara no és arribada l'hora de les concrecions definitives. Però sí, dic que és arribada l'hora de les inquietuds. De les inquietuds, perquè la nova estructuració econòmico-industrial de l'avenir immediat, no és una cosa que hom pugui improvisar. Fer fills, és una funció relativament fàcil. El més difícil, però, és saber criar aquests fills i fer-ne d'ells uns homes de profit. Anorrear una civilització —sobretot quan és anorreada pels més interessats en la seva subsistència—, costa poc. El treball gegantí es presenta a l'hora d'endegar el nou estat de coses substitutiu de la civilització anorreada.

La revolució d'ara té plasmacions espirituals ben concretes. Les confiscacions de fàbriques, tallers, ferrocarrils i de tot el que és base creadora de la riquesa social, fan la sensació que ens trobem al dintell d'un cicle col·lectivista. ¿Quines formes de col·lectivització revestiran aquest cicle revolucionari? ¿Serà la cooperativa, superada amb les noves modalitats socialitzants, netament socialitzants, imposades per l'imperatiu del gran esdeveniment econòmico-social dels nostres dies? Si no és la cooperativa, ¿que serà?

Cal que els revolucionaris deixin de pensar i de fer tant en sentit destructiu, per a donar lloc a què el pensament i les activitats s'encarrilin vers l'endegament del nou món que ens ve al damunt. Més que a pensar

a fer d'esbirro i de botxí, la veu de les hores greus i de benaventurança ens crida a pensar com ha de fer-se la revolució social.

Destruïm, si cal. Però els revolucionaris no hi podem pensar massa a destruir. Els vertaders revolucionaris posen la intel·ligència, les energies totes i l'ànima, per damunt de tot, al servei de la magna funció de crear, crear sempre.

Llibertat, Mataró, 2 de setembre de 1936.

Justícia i persecució

La Roma pagana perseguí acarnissadament els primitius cristians, i el cristianisme triomfà damunt la consciència de les multituds populars i dels gentils. Més que la fe en Déu, fou la persecució i el martirologi dels cristians el que feu el proselitisme que acabà amb la Roma dels Cèsars.

La Rússia soviètica volgué extirpar del seu sòl el sentiment religiós de les masses camperoles, volgué acabar amb la influència que les icones planaven damunt l'ànima dels alliberats de la tirania zarista, i els bolxevics han hagut de transigir i respectar les fondes arrels que la religió havia clavat a les terres eslaves.

Per absurdes que siguin, les coses de l'esperit no es desarrelen per la força. Hi ha un sol mitjà per a desarrelar-les: l'escola. És la instrucció, fent immaculades els cervells i les consciències, cosa que permet que les noves generacions de Rússia restin deslliurades dels prejudicis religiosos i del fanatisme per les icones. Els cervells i les consciències maculades per llargs anys de creença religiosa, no seran sostrets de les boires de la fe absurda, ni per la persuasió ni per la violència. Nosaltres, els homes d'idees, ho sabem per l'experiència pròpia. La instrucció i la cultura ens les han fet modificar. La persecució i els empresonaments ens han fet afermar en les nostres idees, exaltant-les davant la nostra consciència i convertint-nos en més convençuts cada dia de la bondat i la dignitat llurs.

Una cosa és la justícia, la raó, la veritat, i l'altra cosa és la persecució.

L'Església, al llarg dels segles, ha esdevingut l'aliada de tots els tirans, ha estat actora en tots els fets criminals, i és ella, en mans dels privilegiats, la qui predica i imposa als pobres d'esperit la submissió als poderosos i benestants. Però una cosa és la persecució i la destrucció de l'Església, i l'altra, ben distinta, la persecució dels sentiments religiosos. La destrucció de l'Església és un fet de justícia, perquè l'Església representa un poder polític, la finalitat del qual és l'esclavització espiritual i social del poble. La persecució del sentiment i de les creences religioses conculca

un dret inalienable; és un dret semblant al que nosaltres reivindiquem quan se'ns persegueix pels nostres sentiments polítics i socials.

A casa nostra hi tenim quadres i al·legories que simbolitzen els idearis que cadascun de nosaltres professem, i quan els agents de l'autoritat s'han atrevit a profanar ço que forma part dels nostres sentiments ideològics, la nostra ànima s'ha sentit amarada per una ona d'odi, i ben lluny de decantar-nos de l'ideari estimat, la profanació ens ha empès a estimar-lo més i més.

Jo no justifico el mal gust dels qui, essent o no essent religiosos, conserven coses que volen expressar motius d'una religió falsa com totes les religions o la santedat d'uns éssers reals o imaginaris que res no han tingut de sants. Molt menys, però, no justifico el mal gust dels qui ara, quan tant hi ha per fer, esmercen llurs energies perseguint les pintures i les obres cisellades pel sol fet de llur caràcter religiós. És un joc infantívol que res no té de just, que res no té d'útil a la causa de la revolució.

És, però, un atac a la llibertat del pensament i és, per altra banda, el procediment per a engruixir els rengles del feixisme, perquè l'odi que aquest procediment va aixecant a l'entorn nostre o de la revolució, esdevindrà odi a les llibertats del poble que no en sap ser digne.

Llibertat, Mataró, 5 de setembre de 1936.

Parlem-ne, amics

Els meus articles contra el que jo judico una deshonra per a la revolució que té per escenari les terres d'Ibèria, després del ressò que han tingut, m'han valgut moltes felicitacions. Algunes d'elles han arribat a les meves mans sense cap signatura, i jo vull comprendre el perquè d'aquestes lletres anònimes; i perquè ho comprenc, he de dir que aquests amics emboscats en l'obscuritat de l'anònim, mereixen la meva consideració, tan respectuosa com la dispensada als qui m'han escrit signant llurs paraules.

Vull dir també, però, que jo no necessito estímuls. El que jo escric respon a la meva experiència d'una llarga vida revolucionària i perquè s'adiu amb els meus sentiments i amb el meu ésser temperamental. Jo no soc dels qui diuen que l'amic sempre té raó. Per a mi, l'amic ho és sempre la veritat, i tractant-se d'una gesta revolucionària, jo no vull tenir altre amic que la veritat. Per això, i per damunt de totes les consideracions partidistes i de secta, jo dic en tot moment allò que entenc que és el meu deure dir-ho.

Pensant i obrant d'aquesta faisó, ¿com voleu que jo estigui conforme en el fet que els crims dels antifeixistes siguin una raó prou poderosa per a convertir en feixistes els qui no ho són? Admeto que els excessos de l'antifeixisme tenen la dissortada virtut de produir aquest fenomen de conversió. El que no admeto és que aquest fenomen sigui lògic i just. Els qui arran d'aquests excessos es converteixen al feixisme, és que ja abans dels excessos antifeixistes duien clavat a l'ànima el llevat d'aquesta idea del feix. Eren feixistes en estat latent.

Francament, el meu clam humanista, contrari a tot excés, té menys d'humà que d'especulació revolucionària. He cregut sempre que, en plena revolució, l'enemic ha de ser batut sense compassió, exterminat inexorablement. Crec també, però, que la revolució té el deure de reservar tot el contingut moral de les gestes orientades vers la superació dels valors decadents per la seva estructuració econòmico-social, per la seva funció moral i política i per la seva justícia...

Jo tinc dos fills batent-se al front de guerra, dos fills que poden deixar llur vida en aquesta lluita per la llibertat, i jo no podré perdonar mai als feixistes el que aquests dos trossos de la meva ànima siguin immolats en una sublevació criminal que ells, impulsats per mòbils infames, han desencadenat. Això és motiu suficient perquè jo no deturi el braç justicier que vulgui exterminar tot el que faci ferum de feixisme.

Hi ha hagut excessos vituperables, és veritat. Enmig d'aquesta tempesta hi han jugat els odis i les venjances personals, sense cap relació amb el feixisme. Hi ha hagut casos d'un refinament esborronador, però també hi ha hagut casos de justícia en perseguir aquesta criminalitat, justícia que honora la causa de l'antifeixisme. I jo no he volgut fer res més que posar-me al costat d'aquesta justícia, perquè és aquesta justícia tot el contingut moral de la nostra revolució, i la revolució, jo la poso sempre per damunt dels odis, de les baixes passions, dels gaudis personals.

No és nou el que uns facin les revolucions i se n'aprofitin uns altres. Tampoc no és nou que entre els revolucionaris s'hi infiltrin elements estranys, dels baixos fons socials, els quals, si no serveixen els enemics de la revolució, només van a la seva, a servir les concupiscències llurs. ¿Qui ens assegura que una bona part dels crims deshonrosos per a la revolució, no han estat obra d'agents del feixisme infiltrats als rengles antifeixistes?

Bandejant les moltes consideracions que entorn d'això podrien fer-se, ¿són prou aquests crims per a determinar un desplaçament sentimental que converteixi al feixisme els indiferents i els simpatitzants de l'antifeixisme? Jo dic que no. Tot home que sigui honrat, blasmarà enèrgicament els crims comesos per la gent incontrolada pels Comitès antifeixistes; però si l'honradesa és de bona qualitat, més enèrgicament encara haurà de blasmar els assassinats en massa comesos pels feixistes. ¿Hi ha cap punt de comparació entre els crims d'uns i altres? Els assassinats dels darrers és un procediment regular, sistemàtic, erigit a llei, mentre que els dels altres és un fet esporàdic, d'impossible control, natural, si es vol, sobretot a les grans aglomeracions urbanes, en les quals s'hi troba acumulat l'assedegament de justícia amb tots els odis i les baixes passions.

El que jo clami contra els lladres i assassins infiltrats als nostres rengles, no vol pas dir que als rengles d'enfront no hi hagi lladres i assassins. En els del feixisme n'hi ha infinitament més que als nostres. El que

volem els revolucionaris conscients, és que entre uns i altres rengles hi hagi diferències fonamentals.

Bé que repugnin a les consciències honrades els crims dels pretesos antifeixistes. En això estarem d'acord. No ho estarem, però, en què aquests crims justifiquin un desplaçament sentimental vers els qui del crim i del robatori més o menys legalitzats per lleis faccioses, n'han fet l'arma única i la més poderosa per a fer triomfar una causa essencialment criminal.

Llibertat, Mataró. 11 de setembre de 1936.

La guerra és cosa més seriosa

Abans d'esclatar la insurrecció feixista, entre les organitzacions sindicals, a Catalunya, ja s'hi havia establert una cursa de competició. Hom jugava a veure qui feia més atzagaiades. Si en el terreny de les reivindicacions econòmico-professionals una organització sindical demanava X, tot seguit sortia l'altra i exigia XX, més X. La qüestió era demostrar que hom anava més endavant, i l'ideal no era altre que el d'estendre carnets i fer colla...

Que l'absurd donés armes al feixisme i fes trontollar les petites llibertats reconquerides el 16 de febrer! ¿I què? Mentre l'organització sindical X o el partit Z agafés predicament i pogués estendre mitja dotzena més de carnets, ¿que importava una atzagaiada més o menys? Quan les ambicions i les apetències es desborden, ningú no es recorda de la serietat ni de res del que valora els individus i les col·lectivitats, i el mateix està passant ara amb algunes de les columnes que hom organitza per anar al front de guerra.

Hi ha sectors que han pogut organitzar columnes i més columnes, amb tota facilitat. Són sectors numèricament potents, i la recluta d'uns milers d'homes per a dur-los al front de guerra, ha estat cosa de cosir i cantar. Però l'esperit d'imitació ha fet començar una nova cursa de competició. Ningú —encara que aquest ningú no sigui ningú— no vol ser menys que un altre. Si el sector A ha enviat una columna, el sector B ha d'enviar-hi encara que només sigui una centúria. La qüestió és no ser menys, per bé que, de vegades, el menys resulti un fet en l'ordre material, i més, encara, en el moral i humà.

Les columnes es formen quan poden formar-se, i quan no es pot, hom no té per què formar-les amb evident descrèdit per a la causa antifeixista. Qui res no és, res no pot donar, ni res no se li pot exigir. Resignar-se a ser el que hom és, és més seriós que fer coses de peu forçat.

Jo, encara no he sentit la necessitat de formar una columna que em doni ocasió per a donar-me-les de generalíssim. Si algun dia em piquessin aquestes faves i no pogués formar una columna d'homes i joves espigats, renunciaria a l'empresa molt abans de pensar a formar-la amb la canalleta de casa. Una columna que ha de marxar, és una cosa seriosa i greu, impròpia per a certes edats. No tenir en compte aquesta raó, és un procedir inqualificable.

Molt sovint, ara, veiem pels carrers quelcom que ens recorda que el Carnaval ha arribat a destemps. Hi ha qui disfressa la mainada amb les coloraines dels milicians. No és pas una qüestió de sentiment ni un sentiment de simpatia per la causa de l'antifeixisme, la causa d'aquest Carnaval a destemps. Els nens i nenes així disfressats, encara no tenen l'edat per a estimar o odiar el que fa dissortada la humanitat. Se'ls disfressa de milicià de la mateixa manera que abans, els pares d'aquests nens i nenes, els disfressaven per anar a prendre la comunió i encara es pot dir que si molts d'aquests pares disfressen llurs fills de milicià, és perquè ells no són capaços de vestir-se'n i anar al front a lluitar per allò mateix que els seus fills no poden ni deuen sentir, encara.

Però això seria perdonable, si en el fons no hi hagués una finalitat egoista. El fet espectacular de disfressar la mainada i el fet menys recomanable d'encarrilar-la pel camí dels pidolaires —per bé que el platet sigui substituït per la guardiola—, no diu ni vol dir res a favor de la causa antifeixista. L'espectacle ple de llum i de coloraines no és més que una especulació, l'abast de la qual és la propaganda del que, seriosament, no aconsegueix arrelar a l'ànima de les multituds. Per aquesta mateixa raó, no podent formar una columna amb homes fets i joves espigats, hom forma centúries amb nois sense consciència del que són i del que volen, prou mancats d'experiència per comprendre que un baix egoisme de secta els converteix en carn de canó.

I que això passi, és tan vergonyós pels qui així procedeixen com pels qui ho toleren. Menar nois cap al front de guerra, per tal que se suïcidin com aquestes bestioles que es deixen agafar sota els cotxes, o perquè facin nosa als qui lluiten, és un fet que mereix el blasme de la gent de sentit i de responsabilitat.

Jo vull afirmar una vegada més que la causa de l'antifeixisme i la severitat majestàtica de la guerra, estan molt per damunt de les especulacions partidistes i dels puerils infantilismes. La guerra és una cosa

seriosa, té quelcom de tràgic, i és dolorós i menyspreable a la vegada que, per un egoisme de bandera, hom emboliqui els nois en les coses serioses i tràgiques.

I això, amics, haurà d'acabar-ho algú o altre, els qui deguin acabar-ho, perquè hi ha vergonyes d'uns que ens posen en evidència a tots.

Llibertat, Mataró, 16 de setembre de 1936.

República Social

En revoltar-se contra el Govern popular de Catalunya i Espanya, el capitalisme ha renunciat tots els seus drets com a classe social, i la vella democràcia, darrer reducte de l'individualisme econòmic, ha de cedir, ara, via lliure a les aspiracions col·lectivistes i socialitzants del proletariat, amb la sang del qual seran salvats els valors de la moderna civilització i el seu contingut moral i humà. Els drets renunciats pel capitalisme i els seus suports, l'Església, el militarisme i altres institucions de classe, són una aportació més a la zona jurídica de les classes verament productores de la riquesa social. Per al proletariat, ha arribat la seva hora d'emancipació.

No pot constituir problema el fet que la revolució sigui obra, de més dels partits de la democràcia burgesa, de tots els estaments proletaris. Precisament, la col·laboració aportada per tots els estaments de la classe obrera i de la petita burgesia, fa impossible la presència de problemes hegemònics. L'obra de tots haurà de ser l'obra per a tots. És evident que s'està formant un món nou i que aquest haurà de prendre formes concretes, tant en l'aspecte polític com en l'econòmic i social. ¿Quines seran aquestes formes concretes?

Predir-ho, és un xic aventurat. Hem de creure, però, amb l'honradesa de tothom, i en regnar aquest atribut de noblesa i de dignitat, la forma només pot ser aquesta: la República Social.

La República Social pot ser interpretada de maneres distintes. Per a nosaltres, República Social vol dir, ara, República federal de tipus socialitzant. Els fets esdevinguts a les zones de l'economia i de la indústria, la mateixa trajectòria de les activitats i orientacions de la política d'arreu d'Espanya, confirmen la nostra presumpció.

República, que vol dir «forma de governament sense monarquia», és pel mateix, el denominador comú de tots els sistemes político-socials. Si és República el règim polític sotmès al sistema capitalista, el règim republicà aplega característiques més essencials i accentuades, a mesura que el seu sistema econòmico-social es desplaça de l'individualisme vers la

col·lectivització i el comunisme. República és el règim burgès deslliurat de la monarquia, com règim republicà serà la nova forma de convivència que plasmi el sistema econòmico-social del Comunisme llibertari. En això no hi ha problema.

Tothom està conforme en l'alliberament dels municipis de llur submissió a l'Estat centralista. Ningú no vol tampoc que el municipi resti sota la tutela de les centralitzacions regionals i de la província. El municipi és l'expressió dels nuclis urbans i territorials amb característiques econòmiques i industrials ben pròpies i diferencials entre si, i és per la mateixa raó d'aquestes característiques tan diferents i tan bàsiques, el que l'aspiració general dels pobles sigui un afany per la reivindicació de la personalitat política i jurídica i de la independència econòmica dels municipis, que vol dir la independència dels pobles, comporta el redreçament d'aquests i posa en joc tots els seus valors morals i materials, i les economies, en ser pròpies, floreixen. I és quan els pobles progressen en tots els ordres de la vida llur i és quan els pobles s'incorporen als corrents moderns de la cultura i de les ciències. La independència dels municipis és igual a la independència de llur economia, implica la lliure disposició dels pobles, que ningú com ells té plena consciència del que són i del que necessiten.

Això és una de les parts més fonamentals del, federalisme, i amb aquest hauran d'estar-hi conformes tots els sectors, àdhuc els socialistes.

¿Socialisme autoritari? ¿Comunisme d'Estat? ¿Comunisme llibertari...? ¿Per què les terres de lbèria no han de poder constituir una democràcia econòmica o, si es vol, un règim de federalisme econòmic?

En l'ordre econòmico-industrial, pocs o cap són els pobles ibèrics que es bastin a si mateixos. Tots es troben dins d'una xarxa d'interdependència. El fet, però, d'aquesta interdependència d'ordre econòmic, no és cap raó que s'oposi que cada regió, comarca o poble estableixi, interiorment, el sistema econòmico-social que més s'adigui al seu temperament i a les possibilitats de la mateixa economia. El que Castella, Extremadura, Biscaia i altres indrets d'Espanya, per exemple, es donin un sistema econòmico-social basat en el socialisme autoritari, no és cap raó perquè el comunisme llibertari no sigui objecte d'assaig a Catalunya, Aragó i València. Si el sentiment federalista arrelés fondament a l'ànima de tots els sectors proletaris, la diferència de sistemes econòmico-socials

no seria cap obstacle a les transaccions econòmiques entre uns i altres pobles.

Castella no podria —i ara menys que mai— imposar a Catalunya un sistema que no s'adiu al seu temperament ni a les seves conviccions ideològiques. Tampoc Catalunya no podria imposar a Castella el que no està d'acord amb la consciència de la majoria dels castellans. Aquest elemental concepte de la llibertat ens durà segurament a una transacció d'ordre polític; i ja és sabut que darrere o a continuació de les transaccions polítiques, hi van sempre les econòmiques.

Nosaltres, que creiem sempre en la bona fe i bona voluntat dels individus, esperem que la profunda revolució espanyola serà endegada amb un sentit d'alta responsabilitat i de mutu reconeixement de valors, i en aquest cas, del qual no en dubtem gens ni mica, el nou règim que hom està perfilant, cristal·litzarà en una República Social, on el federalisme farà possible la unitat moral i econòmica dins la varietat de sistemes econòmico-socials.

Altrament, no seríem dignes de la llibertat per la qual tots lluitem.

La Rambla, Barcelona, 15 de setembre de 1936.

Governar amb plena responsabilitat

Malgrat d'haver admès la possibilitat d'un assaig, a diversos indrets de les terres hispàniques, del sistema econòmic comunista llibertari, hi ha mil motius que aconsellen de deixar l'assaig per a un futur més mediat. Podria fer-se l'assaig a condició, però, de malgastar el temps, perquè aquest assaig seria, indubtablement, una de les moltes causes que, en cas de no preveure-les i neutralitzar-les oportunament, ens farien perdre la revolució. Combregant, doncs, amb la doctrina comunista llibertària —que és la més justa i humana— no creiem que sigui ara el moment d'assajar el sistema. Per damunt de les aspiracions particulars dels sectors que actuen en la lluita, hi ha l'interès general que ha pogut aglutinar els sentiments i l'esforç; d'un poble contra l'escomesa infame i criminal del feixisme, el qual és a Espanya, com en altres pobles, l'expressió de la voluntat de tots els enemics del proletariat.

Cal, però, esvair l'atmosfera confusionària amb què es debaten els qui es pregunten quina serà la compensació als esforços i sacrificis de la CNT i la FAI, que en aquesta contesa són extraordinaris i són un prodigi d'heroismes. Que aquests esforços i sacrificis exigeixen una compensació, és tant just com evident és que altres sectors, la contribució dels quals no té comparació amb la de la CNT i la FAI, exigeixen i aconsegueixen concessions desproporcionades a l'escalf de determinades circumstàncies creades per un excés de conseqüència doctrinal. I potser, també, per una manca de decisió.

Per dir-ho ben clar i aviat, direm que ha arribat l'hora que la CNT i la FAI acceptin la responsabilitat de governar. Per algú això serà una heretgia, i cal afirmar que no hi ha tal heretgia ni res que ho sembli. Nosaltres, en altres ocasions, hem dit que ni la CNT ni la FAI no podien governar, com també hem dit que no podien ni devien acceptar llocs als Parlaments, als municipis o a altres estaments oficials de la societat capitalista. Però ara, en trobar-nos en un període profundament revo-

lucionari, en el qual han de sofrir una transformació tots els valors de la societat, les coses varien totalment i el deure històric de governar, per a les dues esmentades organitzacions, és indeclinable.

Les ocasions en les quals nosaltres creiem que el sindicalisme revolucionari i l'anarquisme no poden ni deuen governar, són aquelles en què les paraules substitueixen els fets. Ara és hora de fets i no de paraules, i a l'hora dels fets —i de fets revolucionaris— la CNT i la FAI no poden estar absents. Han d'estar presents, i de la revolució acceptar-ne la màxima responsabilitat. La teoria de la no participació en les funcions del governament és absurda. Tant ho és, que ja ningú no s'explica la presència d'un problema de nomenclatures, quan la CNT i la FAI, pràcticament, actuen en les funcions de governament.

Les tasques als Comitès de Guerra, de Proveïments, de Transports, d'Investigació, etc., no són més ni menys que positives funcions de govern. ¿Que la forma d'actuar, fins a cert punt, exclou de responsabilitat la CNT i la FAI? Potser és això una veritat. Però mentre ho és, si és que ho sigui, hi ha encara una altra veritat, ja que altres sectors sindicals i polítics que a la lluita no hi tenen un paper tan predominant com el de la CNT i la FAI, remouen cel i terra per tal d'assolir el que refusen les esmentades organitzacions revolucionàries. És possible que això no digui res a molta gent, tot essent una apetència que parla pels colzes i d'una manera eloqüent.

Perquè no es tracta que els altres sectors vulguin governar. El que és important és el perquè volen governar. Volen el governament per a realitzar llurs idearis, amb els quals no hi podem estar totalment conformes els anarquistes i els sindicalistes revolucionaris, i seria curiós —i fins i tot paradoxal— que els qui menys contribució han aportat a Catalunya, a la gegantina lluita revolucionària, fossin, ara, els qui ens dictessin la llei.

No és hora, encara, de fer comentaris sobre les conductes d'uns i altres. Per altra banda, no fan falta aquests comentaris, perquè tothom pot comprovar que aquesta lluita històrica, en la qual tot hauria de ser abnegació i generositat, s'ha convertit en una fira, o quelcom semblant, on els manifassers s'infiltren per tot arreu, i el qui no corre vola.

És infantívol aturar-se davant d'una qüestió de noms. Per bé que inversament, el cas de la CNT i de la FAI, és el mateix d'aquella monja que va malmetre el seu sexe, per por de pecar en sotmetre'l a mesures higièniques. Entre Govern i Junta Nacional o Regional, res no hi ha qui

els diferencïi fonamentalment i essencialment. No hi ha res més que una simple qüestió de noms, que un pueril escrúpol de monja, i, per cert, que és de monja boba, perquè mentre la CNT i la FAI van bobejant entorn dels escrúpols de consciència, els altres van preparant l'aparell de governament amb el qual, per bé que tingués l'autoritat que dona el suport de l'opinió tota, els anarquistes i sindicalistes revolucionaris no hi podem estar conformes.

En plena normalitat política, admetem que governi el qui vulgui; en plena revolució, i quan tantes coses han de ser transformades a Catalunya, creiem que sols la CNT i la FAI poden ostentar l'hegemonia o el predomini majoritari en el governament català. I repetim que en això no hi ha heretgia, puix que la CNT i la FAI ja tenen, actualment, una responsabilitat en el governament de Catalunya. La CNT i la FAI, de fet, governen, i només els falta fer un pas: governar amb plena responsabilitat.

Governar amb plena responsabilitat vol dir, ara, estructurar les posicions proletàries de la postrevolució, i vol dir, també, posar cura perquè el sentit unitarista i les tendències centralistes de Madrid no planin, ofegant-les, damunt les tendències federalistes i l'espiritualitat llibertàries, que són el més preat guardó a les terres de Catalunya, València i Aragó...

Que ningú no ho oblidi: si en arribar l'epíleg d'aquesta hora tràgica, algú imposa la raó i la justícia revolucionàries, aquest algú haurà de ser Catalunya, de la mateixa manera que ha estat Catalunya, per l'heroisme de la CNT i la FAI, la primera regió que ha sabut deslliurar-se de l'afront del feixisme.

La Rambla, Barcelona, 21 de setembre de 1936.

Perill a la reraguarda

Allà on hem aconseguit imposar la pau, no hem de voler-hi la guerra. La gent de les terres on la facció no ha pogut clavar-hi les plantes del peu no veu el salvatgisme feixista, perquè l'incontrolat desbordament de petites minories sense responsabilitat li entela la vista. Sense analitzar el volum del problema de criminalitat dels uns i dels altres, aquesta gent té reconegut —i el pitjor és que els fets confirmen el que tothom va dient-se amb sordina— que si als rengles feixistes hi ha assassins, assassins hi ha també a la vorera del davant.

És clar que aquesta gent, duta per un sentiment egoista, no s'atura a considerar la realitat d'aquesta desfeta de temps, ni per a comprendre que per cada assassinat de suposats elements feixistes, els facciosos han realitzat deu afusellaments en massa d'elements que no havien comès altre delicte que el de pensar en liberal i manifestar-se contraris a la pretesa dictadura dels militars traïdors, dels trabucaires amb sotana i dels requetès engendrats entre la foscúria dels confessionaris. A aquesta gent només li interessa el que passa al seu entorn; el seu egoisme li entela la vista, i es troba que els arbres no li deixen veure la frondositat del bosc.

Però si hi ha bosc, hi ha també arbres, i per bé que les meves paraules no puguin ser altra cosa que una figura retòrica, cal que arrenquem els arbres perquè hom vegi el bosc amb tot el que ell representa en aquesta gegantina lluita per la llibertat.

Arrencar els arbres, si més no, vol dir acabar d'una vegada per sempre amb els tigres que urpegen a tort i a dret, a cegues, sistemàticament, per tal de satisfer llurs instints sanguinaris. Arrencar els arbres vol dir, també, evitar a sang i a foc el que la venjança esdevingui arma revolucionària, els qui esgrimeixen la qual, quan no vessen la sang capriciosament, deixen darrere seu una profunda rastre de greuges, de rancúnies, d'odis, que hauran d'esclatar algun dia per a aixafar-nos i fer pols del nostre ésser físic i moral, que avui és, encara, l'encarnació d'un ideal de llibertat que tot el món admira.

El que hom sigui burgès o capitalista, no és una raó perquè els revolucionaris el persegueixin o l'exterminin. Tampoc no ho és perseguir o exterminar-capellans i frares pel sol fet de ser-ho. Molt menys no és cap raó el que els homes d'idees dretanes o els qui, sense ser-ho, votaren un dia per les dretes, puguin ser assassinats com gossos, de manera covarda i criminal. La nostra lluita és contra el feixisme, i tot el qui no sigui un feixista comprovat, siguin quines siguin les seves idees, per als antifeixistes, per als vertaders revolucionaris, ha de ser una persona sagrada.

L'afany, però, de perseguir i exterminar passa per damunt de totes les consideracions morals i humanes, i els moderns vampirs, els irresponsables, vessen la sang per vessar-la, com si el seu fi únic fos la deshonra de la revolució i dels revolucionaris, que avui sols poden triomfar damunt les terres hispàniques i a l'ànima del poble, palesant amb els propòsits i pels fets, la superioritat universal de la causa de la llibertat i de la justícia que tots diem defensar.

El poble s'ha revoltat contra el feixisme perquè els seus propòsits són contraris a la causa de la llibertat i la justícia. El poble ha sentit, davant del feixisme, la màxima repulsió pels fets vandàlics i ferotges amb què sembra el terror a totes les comarques ibèriques. Els feixistes donen per cert que els pobles es dominen ofegant-los amb la mateixa sang. Els qui deshonren els rengles antifeixistes, segons es veu, volen retenir la simpatia del poble per la llibertat i la justícia amb una impietat que repugna, amb una moral que esborrona...

Els qui sense ser feixistes van caient immolats pel baix i menyspreable plaer d'immolar-los, són homes que tenen família i tenen amics. Cada dissortat caigut pel caprici o pel sentiment d'una oprobiosa venjança de les feres amb etiqueta revolucionària, té també família i amics. I cada amic i cada familiar dels homes assassinats perquè sí, són familiars i són amics que res no volen saber de la bestialitat criminal dels militars traïdors, dels trabucaires amb sotana i dels requetès que no coneixen llurs pares; i ben lluny de sentir els bells i gloriosos afanys de la revolució que hom opera a les terres de lbèria, senten el roser de l'odi que segueix a la repugnància produïda pels fets dels qui, dient-se revolucionaris, treballen contra la revolució i contra tots els afanys dels qui volen honorar-la i fer-la triomfar.

I aquest odi que rosega la consciència i l'ànima dels familiars i amics dels assassinats vilment —perquè vil és el qui assassina arrecerat en la

impunitat que avui donen un fusell o un carnet— és ja el germen desenrotllat d'una nova manifestació de feixisme, el qual, quan la repugnància i l'odi acumulats es desbordin, farà la seva obra, que serà igual o pitjor als propòsits per a la contenció dels quals lluiten els nostres germans als fronts de batalla.

A la rereguarda s'hi està forjant una tempesta diluviana, i jo vull dir que si els qui deuen i poden no acaben amb la causa determinant d'aquesta acumulació de greuges, de rancúnies, d'odis justificats, caldrà que pensin ells a preparar el parallamps.

Encara s'hi és a temps.

Llibertat, Mataró, 24 de setembre de 1936.

Crist entre dos lladres

No vull referir-me al Crist de Galilea. El meu Crist és més antic i més humà que el fundador del Cristianisme. Tampoc el meu Crist no és un home sinó una classe, la pagesia, i el seu Gòlgota és el camp de Catalunya, per no parlar més que del nostre camp.

El pagès nostrat ha constituït, al llarg dels anys i dels segles, una cadena on el treball, amarat de dolors, ha tingut per compensació la misèria. La cadena ho ha estat i ho són les famílies camperoles. Generacions i més generacions d'una mateixa família proletària, han conreat i conreen les mateixes terres, de les rendes de les quals hi han viscut generacions i més generacions de la mateixa família propietària.

Les famílies que al llarg dels anys i dels segles han furgat les entranyes de la terra i arrencant-li les seves inacabables riqueses, avui, com fa unes centúries d'anys, continuen essent unes famílies proletàries, mentre que les dels altres, les propietàries, fins fa poc han constituït la cadena de privilegiats que, al llarg dels anys i dels segles, han gaudit de l'esforç, de les angúnies, dels dolors, del calvari del meu Crist.

El nostre pagès no ha tingut temps d'assabentar-se de les coses del món. Ell ha treballat sempre de punta a punta de dia; molts dies ha hagut de treballar a plena nit. Amb bones o males collites, el propietari ha volgut cobrar sempre l'arrendament o la seva part. El progrés político-social dels pobles havia de passar desapercebut pel qui sols ha pogut preocupar-se de treballar per a mal viure i per a acontentar l'amo. Si alguna vegada ha tingut esment del progrés científic aplicat a l'agricultura, ha estat perquè l'amo li ho ha explicat amb mires egoistes. La maquinària agrícola, de més d'estalviar jornals —la qual cosa afavoreix l'interès del parcer— amb un treball ben organitzat, permet un conreu més intensificat i la possibilitat de collites duplicades, si el terreny i el clima hi són adients.

De problemes socials, no n'hi parléssiu pas a la nostra pagesia. No en sap res. Ella, l'únic ideal de redempció l'ha volgut trobar a la terra, generosa i exuberant per als propietaris, gasiva i esquerpa per als qui, un

dia darrere l'altre, la reguen amb llurs suors. La pagesia, mai no ha tingut esment de les doctrines d'emancipació econòmico-social. Atuïda pel treball esgotador, li ha mancat temps per a preocupar-se d'ella i dels seus. Per una part, la terra li ha absorbit el temps, i la funció del pensament i la noció de la pròpia personalitat; i per l'altra, el propietari ha estat per a ella, de més de l'amo, el semideu al qual hom d'acatament, obediència, submissió incondicional.

Per això el propietari ha estat, fins fa poc, un dels lladres entre els quals es troba el meu Crist.

I en esclatar la revolució, provocada pel feixisme, a la pagesia nostrada li ha sorgit un nou lladre. ¿Qui no sap que les arrels més profundes de les revolucions, a Catalunya i Espanya, es troben clavades al cor mateix de les ruralies? Les ciutats i viles són les que inicien i impulsen les revolucions, però és el camp qui les dona suport i consolida. Arreu del món, la base econòmica de les revolucions cal cercar-la al camp. Si el pagès produeix i s'assimila les inquietuds i els afanys revolucionaris, les revolucions triomfen. Altrament, les revolucions es troben entre dos fronts hostils.

Per això cal comptar amb la pagesia per a fer triomfar i consolidar la revolució que hom està produint a les terres d'Ibèria.

¿Que la nostra pagesia no és revolucionària? Ha arribat, ara, l'hora de ser-ho. És evident que ella desconeix les doctrines d'emancipació econòmico-social i és la gent de ciutat, els treballadors industrials, que es troben en més contacte amb els corrents moderns, els que han de sembrar a la consciència de la pagesia la grana redemptora, de despertar-li inquietuds i, els afanys d'emancipació de l'esclavatge semifeudal a què estigué sotmesa al llarg dels anys i dels segles.

¿Creu algú, però, que aquesta grana redemptora pot ser sembrada amb violències, i que amb violències poden despertar-se inquietuds i afanys de socialització a l'ànima de la nostra pagesia? ¿És, potser, aterrint-la com es deixarà guanyar per l'esperit revolucionari predominant a les ciutats i a les viles?

La gravetat del mal m'obliga a mi a parlar clar. Molts revolucionaris de diferents contrades de Catalunya —i els de la comarca del Maresme no són una excepció— després de conquistar les viles respectives, han volgut conquistar el camp, la pagesia. ¿Assabentant a aquesta que ha arribat l'hora de la seva emancipació de l'explotació secular de què ha estat

objecte durant anys i més anys? No. ¿Portant al camp i a la consciència dels camperols i dels petits propietaris l'esperit i la moral de la revolució? No, tampoc. El primer que han fet molts revolucionaris que han sortit al camp a dur-li la llavor revolucionària, ha estat privar a la pagesia de tots els elements de defensa, de les armes, tan necessaris per als qui, com ella, viuen una vida feréstega i isolada: i quan els camperols han estat desarmats, mancats de tots els elements de defensa, aquests revolucionaris hi han tornat a robar-los fins a la camisa.

Aneu, ara, a parlar-li de revolució, a la pagesia de les diferents contrades de Catalunya. Us diran que es malfien de vosaltres. Us diran que els emissaris de la revolució, ja hi han passat pel camp. ¿Per a redimir-lo? ¿Per a ajudar-lo a redimir? Hi han passat per a robar els qui, al llarg dels anys i dels segles, han estat robats pels qui la revolució acaba de vèncer.

Podent haver acabat, continua encara el calvari del meu Crist. Té un lladre que dorm a la seva dreta; a l'esquerra, però, n'hi té un altre que es mou d'espatlles a tots els principis morals, mofant-se de la majestat d'una revolució que ell creu impulsar...

Llibertat, Mataró, 29 de setembre de 1936.

Crist esdevé home

El meu Crist és una classe, però també un sol home que pensa, que reacciona i vol comprendre la incomprensió dels altres homes que no saben el que pensen ni el que fan. La pagesia catalana ha reaccionat davant d'una nova mena de lladres i s'ha deixat vèncer pel sentiment de l'homenia i per la dignitat d'aquesta hora única, pletòrica de promeses d'emancipació social.

El pas de les turbes feixistitzants —per bé que disfressades de revolucionàries— pels camps de Catalunya, produí efectes desoladors. El tuf de la mort havia planat damunt la vida exuberant de l'agricultura catalana. Molts homes s'havien forjat la tètrica visió dels camps de Catalunya, tan generosos sempre, convertits en erm immens, tan immens com, al llarg dels anys i dels segles, ho han estat l'esclavatge i la vida dolorosa de la nostra pagesia.

El nou lladre, caigut com una plaga damunt dels camps florits de la nostra terra, fomentà entre la pagesia catalana la idea d'abstenir-se de conrear el que, per la presència del lladre modern, cap fruit li havia de proporcionar. Semblant-li la mesura massa radical, també prengué peu, entre la pagesia, la idea de conrear les terres sense emprar-hi, però, les llavors i els adobs necessaris. Pensava ella sembrar fins a l'últim gra i emprar fins a la darrera partícula dels adobs que tingués en possessió. Però adquirir-ne de nou, de cap manera. Si perdia el treball, no hi havia perquè malversar els seus petits estalvis.

A la nostra pagesia li entrà com un desamor a la terra. Fins al juliol, la terra havia estat el seu Gòlgota. Després, recomençava el camí del calvari, fressat, ara, pels centurions, ai!, que són pitjors que els escribes i els fariseus...

—¿Què aneu a fer? —cridà algú amb consciència de l'abast del propòsit de la pagesia—. ¿Que no ho veieu que la vostra actitud significa la mort d'un poble? ¿Que no ho veieu que això que aneu a fer representa la pèrdua de la guerra i la revolució, i el triomf del feixisme, i el retorn dels propietaris, i dels cacics?... Sembreu, sembreu força, que del vostre tre-

ball i del vostre amor a la terra, a aquesta terra amarada amb les vostres suors al llarg dels anys i dels segles, depèn el que els nostres germans que lluiten als fronts de guerra contra el feixisme, triomfin sobre aquest, esclafant-lo, i ens alliberin dels antics amos, i del vassallatge a les tenebres amb què ens embolcallà l'Església, i de les injustícies totes del sistema capitalista.

I la pagesia catalana reaccionà, i sembra, sembra amb delit, amb el noble afany de sempre, sense recança, generosa com mai, perquè ha comprès que els camps de Catalunya i de Llevant, vertaders vergers en mig d'un erm infinit on hom sols hi sembra la mort, són l'únic suport de les milícies heroiques i de tots els germans de lbèria, i la base única per a guanyar la guerra i per a impulsar la Revolució vers les més audacioses realitzacions econòmico-socials.

Quina lliçó per als qui, dient-se revolucionaris, dugueren als camps de Catalunya no res més que desoladores desil·lusions i una moral que corgela!

Els camperols russos havien de servir d'exemple als revolucionaris (¡!) nostrats, els qui desarmaren la pagesia catalana per a, després, robar-li fins a la camisa. La Rússia soviètica no consolida la seva revolució fins que captà la simpatia dels treballadors de la terra i la confiança dels mujiks. Aquests defensaven a trets un blat que se'ls podria als graners, i el defensaven sacrificant llurs vides perquè l'Estat els el volia expropiar sense cap compensació. I el blat mancava a les ciutats i viles, i la fam s'estengué implacable, fins que l'Estat reconegué que els treballadors de la terra tenien el mateix valor social que els treballadors industrials. La diplomàcia política pogué més que la força de les armes, i vingué l'entesa. I els camperols acceptaren els principis de la revolució, essent, des d'aleshores, la base més ferma per a la gegantina transformació econòmico-industrial que hom operà a la Rússia dels Soviets.

El Crist de Rússia esdevingué home apte per a la revolució, quan els revolucionaris deixaren de fuetejar-lo. El meu Crist, el Crist de Catalunya, ha tingut la virtut de comprendre les necessitats de la guerra i la Revolució quan encara sentia, damunt les seves espatlles, el flagell d'una espoliació que repugna i que envileix uns revolucionaris que mereixien que la Revolució els afusellés per l'espatlla.

Ara, però, que el Crist català ha esdevingut home que pensa i que ha volgut reaccionar i comprendre la incomprensió dels altres homes que

no saben el que pensen i el que fan, cal que hom posi cura en evitar que els lladres retornin al camp a sembrar-hi desoris i malvestats.

Altrament, que parlin els fusells damunt la testa dels qui, conscients o inconscientment, treballen per la causa del feixisme.

Llibertat, Mataró, 9 d'octubre de 1936.

Ànimes en pena

No pot dir-se que els nostres germans que lluiten als fronts de guerra pateixen fam. Els «menú» no són gaire variats. Quasi cada dia és el mateix, i això és més propici al desvetllament de la desgana que no pas a desbordar la voracitat dels milicians pacients i resignats que lluiten per la nostra llibertat. El que sí que pateixen, ja ara, és fred i una manca de protecció a llurs vides, que no sols resten exposades a les bales i a la metralla dels feixistes, sinó, majorment, a les inclemències del temps, que, a l'Aragó, és una cosa infernal.

Jo he vist, fa pocs dies, com els nostres milicians, riallers i tot fent barrila, lluitaven contra un enemic terrible: les pluges i el fred, que a l'Aragó és un fred que es filtra fins als ossos. I he vist que molts milicians, per a alliberar-se d'aquests flagells, no compten amb res més que amb el mono, no sempre en bon estat.

Diumenge passat, 11 d'octubre, em trobava jo a Samper de Salz, a punt de traslladar-me a Lécera per a parlar en un míting. A les sis de la tarda arribà l'ordre que la centúria de Samper, com les d'altres pobles de l'entorn, a les quatre de la matinada havia de trobar-se concentrada al Monte del Lobo, damunt mateix de Belchite. De Samper al Monte del Lobo hi ha una distància de quinze o vint quilòmetres, i aquesta distància calia fer-la passant per un terreny fangós i ple de clots d'aigua, puix que feia tres dies amarava la comarca una pluja persistent. Doncs, bé; la majoria dels components de la centúria de Samper no tenien sabates. Aquells germans nostres hagueren de caminar aquella distància, per damunt d'un fangar, calçats amb espardenyes.

Quinze quilòmetres de camí sota la pluja, sense cap altra defensa que la roba corrent, de fàcil permeabilitat, i els peus xops i plens de llot, ¿sabeu quin martiri i quin perill és això?

De xilabes tampoc no en té tothom. Per a fer les guàrdies, els uns han de deixar-les als altres, i aquesta insuficiència d'un equipatge tan elemental, s'observa amb esfereïment quan tot d'una han d'operar. Els milicians, aleshores, fan la sensació de ser un exèrcit irregular i miserable.

I és a la vista d'això que cal que en parlem, perquè els nostres germans del front ja n'han parlat, en parlen cada dia en un to burleta que té un deix d'amargor.

A Barcelona i Lleida, a Casp i Alcanyiç, a les casernes generals que jo he visitat darrerament, s'hi veuen munions de milicians equipats perfectament i amb luxe. Caçadores de pell folrades de llana, bones sabates, bandes per a les cames, corretjam nou i complet... No els manca res. I aquestes munions de milicians que hom veu per les casernes generals i pels pobles de la rereguarda, no són milicians d'aquests que van al front a jugar-se la vida, a lluitar amb les bales enemigues i amb les penúries de la guerra. Són milicians buròcrates a cobert de tot perill, i són aquells altres milicians que a la reraguarda hi fan més nosa que servei.

Als nostres germans del front, els que més lluiten i pateixen, això se'ls assenta com un tret. Tenen la convicció que més enllà de les línies de foc hom es queda amb el que manca al front. Potser no serà tant, però hi ha quelcom del que ells pensen.

I hi ha, encara, una manca de solidaritat que cal bandejar radicalment, ràpidament, o si no ens obligarà a tots a caure en el mateix mancament.

Veurem destacaments de milicians compostos d'homes de diferents sectors polítics i sindicals, i la diferència dels sectors la veieu reflectida en una diferència d'equipament. Hom ha comprovat que hi ha qui només procura pels seus, amb la particularitat que hi procura amb els diners dels altres. Allò del qui més hi fa, més hi perd, resulta, ara, una veritat com set dotzenes de temples.

El Sindicat del Transport de Barcelona, per exemple, dona per als milicians un mitjana de 50.000 pessetes setmanals. Els altres sindicats de la CNT, de la capital catalana, fan un esforç semblant, i resulta que els milicians més mal equipats, són els de la CNT.

Això pot ser interpretat de moltes maneres, i la interpretació només és una: aquests esforços dels sindicats de la CNT, fins ara, han anat sempre al fons comú de les milícies en general. No hi ha res més que això i el fet evident que encara hi ha classes, naturalment que pels creients que entenen que cadascú ha de vetllar pel seu sant.

Fem-ho tots, doncs, i rescatem dels llims les ànimes en pena.

Llibertat, Mataró, 15 d'octubre de 1936.

Col·lectivització?

El meu criteri ja ha estat exposat. Moltes de les confiscacions de fàbriques i tallers, no tindran altra virtut, per als obrers, que la de resoldre problemes (llegiu maldecaps), la solució dels quals és missió de la burgesia i del capitalisme. Les confiscacions obligades —perquè d'elles pot i deu esdevenir la transformació fisonòmica de l'economia de Catalunya i d'Espanya— són les de la terra. La base de l'economia general està a la terra, i per haver estat sempre sotmesa a un règim jurídic fonamentalment i essencialment feudal, la indústria nacional ha viscut, al llarg dels anys i malgrat els progressos científics, una vida endarrerida i migrada, ensems que el poble espanyol s'ha vist, com a conseqüència de l'esclavitud de la terra, condemnat a la depauperació més criminal.

No cal que filosofem massa. Ens trobem davant d'un fet consumat, de les confiscacions a tort i a dret, i cada dia que passa —i ja n'han passat molts— m'afermo més a la idea que la generalitat d'aquestes confiscacions no tindran altre abast que l'esmentat. Per què? Senzillament, perquè aquestes confiscacions són mantingudes en un pla de provisionalitat, sense cap orientació legal que consagri la mesura revolucionària, sense res que faci la sensació que els obrers saben el que han fet i el que tenen entre mans.

Qui ha tingut pit per confiscar-se d'una indústria, l'hauria d'haver tingut ja per a expropiar-la. ¿Hom s'ha confiscat de les indústries per a retornar-les després? En aquest cas, els obrers només han aconseguit l'heretatge dels maldecaps que corresponien als burgesos, els quals maldecaps no haurien estat pocs amb aquest tràngol d'ara. ¿Les confiscacions han estat fetes com cosa definitiva? En aquest altre cas, la confiscació no és confiscació; és expropiació.

¿I on és la forma legal revolucionària que hagi consagrat aquesta expropiació? Hi ha només l'acció de la confiscació. El fet de la col·lectivització no es veu per enlloc.

El fet de la col·lectivització consisteix, en l'aspecte extern, en donar una forma i un nom a allò que hom vol col·lectivitzar. Els treballadors,

ara, tenen a llurs mans unes indústries arrencades del domini del capitalisme, i el fet que els treballadors d'aquestes indústries continuïn al servei d'elles sense donar-los, però, un nom nou social i una forma jurídica distinta, no vol pas dir que la confiscació sigui una solució de continuïtat al vell concepte del règim jurídic de la propietat. La confiscació simple no és més que una mesura provisional, la qual res no té a veure amb la transformació socialitzant que hom persegueix.

La confiscació, per dir-ho clar i ben aviat, ha de ser seguida immediatament de l'expropiació, és a dir, de l'apropiació de la indústria a profit dels seus treballadors, i a aquest traspàs, automàticament, ha de seguir el fet de bastir legalment una forma de col·lectivització.

L'organització sindical no pot ser una forma de col·lectivització, la qual cosa fuig de llur missió històrica, sinó que ha de ser l'òrgan de control de l'economia general de la indústria confiscada. La col·lectivització positiva pren forma quan els obrers es decideixen a treballar sota el signe del col·lectivisme i a profit de la col·lectivitat integrada pels treballadors d'un centre industrial determinat. Concretament, X obrers de tal centre industrial se'n possessionen per a treballar pel mateix compte i a profit relativament particular, i és llavors quan ens trobem davant d'un fet pràctic de col·lectivisme, en el qual ben poc té a fer-hi l'organització sindical, perquè la missió històrica d'aquesta consisteix a relacionar i harmonitzar els interessos generals dels diferents centres industrials en règim col·lectivista. Una altra cosa seria un cas de centralització i d'anquilosament dels grups col·lectivistes.

Un exemple ben gràfic de col·lectivisme pot ser-ho aquest: la indústria metal·lúrgica de Barcelona, posem per cas, ha estat expropiada pels treballadors, i aquests treballen pel seu compte. Admès això, cal també que admetem que els treballadors de cada un dels tallers constitueixen un grup col·lectivista, independent dels grups dels altres tallers. Cada grup, naturalment, representa interessos particulars, i com que per damunt deis interessos particulars de tots i cada un dels grups, hi ha l'interès general i públic del conjunt de la col·lectivitat, del poble, és natural, també, que l'organització sindical controli els particularismes industrials i econòmics dels grups, per tal que aquests particularismes tinguin una conjugació compatible amb aquell interès general i públic.

Vull repetir que si altra funció s'atribuís l'organització sindical, el cas significaria una centralització que mataria en germen el mateix principi de col·lectivització.

Concretant el meu pensament, cal entendre que la confiscació de les indústries, ha de traduir-se automàticament en expropiació, donant-li a l'expropiació una forma jurídica que la consagri per a demà; i aquesta forma jurídica, ara com ara, no pot ser altra que el cooperativisme, puix que aquest, a més de ser una forma col·lectivista reconeguda i consagrada per la Llei, és, avui, l'únic mitjà capaç de legalitzar el fet de l'expropiació.

Serà orb el qui no vegi que demà, en restablir-se la normalitat, el capitalisme i la burgesia reclamaran el reconeixement de llurs drets de propietat de les indústries confiscades o expropiades; i és ja evident que aquests drets seran reconeguts —per bé que els capitalistes i els burgesos hagin abandonat, ara, llurs drets de propietat de les indústries—, la qual cosa seria ben difícil, per no dir impossible, si els qui ara s'han confiscat dels centres industrials s'afanyessin a canviar-los el nom i el règim social. I això, hom pot i deu aconseguir-ho sortint d'aquest pla de provisionalitat per a constituir cooperatives de producció i treball.

El capitalisme i la burgesia es trobarien davant d'un fet legal consumat, i donades les circumstàncies de la seva realització, haurien de donar-se per satisfets que hom els reconegués el dret a una indemnització que cancel·lés llurs drets de propietat.

Aquest és el camí per a arribar a la col·lectivització anhelada, i si hom no el segueix, ja podem estar segurs que, al final, haurem donat al món la trista sensació que els revolucionaris espanyols, si som capaços de destruir el sol abans de néixer, ens manca intel·ligència i l'ànima necessària per a bastir l'únic que és i representa la revolució...

La causa de la Revolució i la franquesa

La franquesa en denunciar que hi ha assassins i lladres als rengles revolucionaris, possiblement, pot ser perjudicial a la causa revolucionària; el que està fora de tot dubte, però, és que el greuge més gran que hom pot fer a aquesta causa, per al triomf de la qual som molts els qui hi posem l'ànima i la vida, és que aquests molts acceptem, amb un silenci vergonyós, la responsabilitat moral d'uns fets que omplen de llot la Revolució i la dignitat dels revolucionaris.

Les essències de la Revolució i la dignitat revolucionària dels qui per la revolució hem emprat tota la nostra existència, exigeixen un deslligament entre el que és revolució i el que és terrorisme. Si alguna vegada el terrorisme ha trobat un justificant, ha estat sempre en els períodes prerevolucionaris —i encara, quan del terrorisme hom no n'ha comès abús—. És admissible, també, que en esclatar una revolució hi hagi un marge de temps on el terrorisme hi tingui el seu paper, perquè es fa impossible controlar les multituds, quan aquestes es desborden irades per la santa indignació dels greuges soferts. És just que aleshores caiguin inexorablement els qui s'interposin, molt o poc, al pas de la torrentada. El que no és admissible, perquè és indignant i intolerable, és que en ple període revolucionari, quan l'edificació moral ha de ser l'inici obligat de la reconstrucció econòmico-social, persisteixi l'imperi del terrorisme, no com a element necessari a la Revolució, sinó per al gaudi dels qui, si alguna vegada ho han estat, deixen de ser revolucionaris per a caure en la menyspreable condició dels lladres i assassins.

Jo ja sé que als nostres rengles mai no hi ha hagut ni hi haurà la quantitat de lladres i assassins que hi ha als rengles dels facciosos i del feixisme, si és que entre aquest i aquells poden admetre's termes diferencials. El fet, però que als rengles enemics n'hi hagi molts, de lladres i assassins, no és cap raó perquè als nostres rengles pugui haver-n'hi cap. ¿Què hi fa que les hordes feixistes assassinin els pobles en massa? ¿És

que això és un justificant dels assassinats dels qui es diuen revolucionaris i es vanen d'actuar en nom de la Revolució? ¿Què hi fa que aventurers a sou dels militar traïdors i del feixisme robin fins a les hòsties consagrades? ¿És això una raó perquè els nostres «revolucionaris» justifiquin llurs robatoris? Si els vertaders revolucionaris caiguéssim en l'aberració de justificar aquests fets, ¿quina diferència hi hauria, entre els feixistes i nosaltres? ¿Quina força moral tindria l'antifeixisme per a conquistar els pobles? ¿Hom pot oferir als pobles una revolució salvadora, amarada de dignitat humana i de principis de redempció social, quan el seu contingut moral, a la vegada que edificat per un noble esperit revolucionari, és desmentit brutalment pels robatoris i pels crims sistematitzats?...

Impunitat? Res d'impunitat. Els enemics del poble, a la forca o a què siguin afusellats. La justícia revolucionària, però, res no té a veure amb els assassins. L'expropiació a profit de la col·lectivitat, tampoc no té res a veure amb el robatori a profit de l'individu, o d'un grup d'individus.

El petit burgès i el gran capitalista són, fins avui, un producte del medi econòmico-social que vivim, i el fet de ser gran capitalista o petit burgès, no vol pas dir que l'un i l'altre siguin enemics del poble. Són senzillament un producte social, igualment que ho és el proletariat, ambdós necessaris en el sistema econòmic, vigent encara. I pel sol fet de ser grans capitalistes o petits burgesos, hom ha afusellat centenars d'homes que res no tenien a veure amb el feixisme ni amb la subversió que ensangona les terres d'Ibèria, i molts d'aquests homes han estat assassinats després d'haver-los fet lliurar fortes quantitats de diners, les quals quantitats mai no han anat a recolzar la causa de la Revolució i de la guerra, sinó a satisfer el materialisme d'individualitats molt més amorals que els burgesos i capitalistes immolats amb vilesa i amb covardia.

¿És això el que hom vol que sigui silenciat? Això res no té a veure amb la causa de la Revolució, i això, per tant, als revolucionaris no ens pot merèixer cap consideració.

Si jo volgués precisar, per ací desfilarien una renglera de fets concrets on els dissortats que han mort de cara a la paret, portant-los «a fer un passeig», no han tingut de feixistes més que la malvolença dels qui un mal dia reberen un greuge. La venjança personal ha jugat un gros paper en l'afusellament de molts homes, víctimes com el qui més de la reacció i del règim capitalista. Per antipaties polítiques, molts homes d'esquerra han estat immolats vergonyosament, i d'altres foren crivellats a trets,

també, perquè un mal dia, per trobar-se sotmesos a servitud econòmica, es veieren forçats a votar a l'amo, o al cacic que interessava a l'amo.

A les comarques barcelonines, i sobretot a les de Lleida, les disbauxes de sang han estat tan esborronadores, tan injustes i sistemàtiques, que els comitès antifeixistes d'uns pobles han hagut de traslladar-se a altres pobles per tal d'afusellar els comitès locals.

¿I quants són els comitès d'arreu de Catalunya que s'han vist precisats a ordenar l'afusellament dels «revolucionaris» que aprofitaven el moment només que per a robar, unes vegades, i per a assassinar per tal que hom no descobrís llurs robatoris, en moltes d'altres?

¿Tenen aquests fets alguna influència moral favorable a la causa de la Revolució? I si malgrat l'actitud digna dels comitès responsables, aquests fets continuen deshonrant la Revolució i sembrant el descontentament i l'odi entorn d'ella, ¿en nom de què hom demana que silenciem aquests fets, i amb quines raons hom pot demostrar que, en condemnar-los públicament, es perjudica la causa de la Revolució?

A Mataró, per exemple, ningú no ignora que a pocs quilòmetres de la nostra ciutat hi ha un poblet i, com a tots, un Comitè antifeixista, un dels caps del qual ha pogut cremar tot el mobiliari de casa seva per a substituir-lo per un altre de sumptuós, producte dels robatoris. Aquest «revolucionari», que es vana d'haver «liquidat» a Déu i a Maria Santíssima, no sols ha fet «la seva revolució» per a fer-se amb un mobiliari propi d'un príncep, sinó també per a arrambar robes, catifes, obres d'art i un joiell fantàstic. I tothom que coneix aquest fet escandalós i descarat, el relaciona amb la Revolució, i és tothom que es pregunta si per a arribar a aquestes vergonyes, valia la pena de fer una revolució la finalitat de la qual, si més no, és aposar-se al triomf dels lladres i els assassins que componen els rengles del feixisme.

¿És que potser la magna i gloriosa gesta del proletariat espanyol, aquest sacrifici dels fills del poble que es baten als fronts de batalla per la llibertat i per la justícia social, no té altre abast que enderrocar uns lladres per a enlairar-ne d'altres, els qui amb més barra i més indignitat sàpiguen aprofitar-se d'aquest moment històric, que hauria de ser de redreçament espiritual i de regeneració moral i social d'un poble que es vol emancipar d'un passat d'esclavitud i d'oprobi? ¿Són aquests lladres els qui han d'edificar el nou món? ¿Són aquests lladres i assassins els qui han de merèixer la complicitat del nostre silenci?

Malgrat les víctimes innocents produïdes per aquests irresponsables, malgrat també d'aquests robatoris que ho deshonren tot, jo sabria fer silenci fins que els lladres estesin satisfets i les feres sadollades de sang humana. Aquestes o altres feres i d'altres lladres els havíem sofert sempre, no pas en el silenci que hom ens demana ara. Però els havíem sofert, i no ens vindria d'aquí. El que jo no puc veure —i la meva consciència de revolucionari em priva de fer-ho— és que mentre germans nostres es trenquen l'ànima per a desarrelar el feixisme de les terres hispàniques, hi hagi qui a la rereguarda fecundi i faci florir el feixisme desarrelat amb heroisme i sacrifici a l'avantguarda.

Jo vull dir, arrodonint i ampliant aquesta franquesa meva, que els qui a la rereguarda s'entreguen al pillatge contumaç; i a l'assassinat pel plaer d'assassinar, no són revolucionaris ni mai no ho han estat. Al contrari, jo afirmo que són gent contrarevolucionària, feixistes en potència, els pitjors enemics del poble i de la Revolució.

Ai d'aquests amics que es queixen dels meus esgarips! Puix que si jo tinc massa ocasions per a escriure'ls, ells en tindran una que els deixarà veure, amb desconsol tràgic, com es perd la Revolució i som esclafats pel militarisme, per l'Església i per tots els pelaesquenes i botxins del poble.

El perill de les confiscacions

Sembla que a molts treballadors els ha agafat la mania, respecte a les confiscacions, de no sostreure els problemes del pla de provisionalitat en què avui es troben. Hi ha fàbriques i tallers confiscats que no han passat de ser confiscats, i el pitjor és que són masses els treballadors que es donen per ben pagats amb aquestes confiscacions, que si bé poden resoldre qüestions del moment, res no resoldran quant a determinades aspiracions socialitzadores.

És evident que una part de les indústries seran nacionalitzades i que una altra romandrà en règim col·lectivista, puix que ara ja se l'ha donat a si mateixa. També és evident, però, que en el millor dels casos, una bona part de les indústries retornaran a llurs antics propietaris, no pas perquè aquests siguin estrangers o les empreses a base de capitals exòtics; no pas, tampoc, perquè legalment hagin de retornar-hi, sinó que hi retornaran perquè els treballadors, en confiscar-se de les indústries, no hauran sabut actuar com calia. Això és el que molts treballadors no han comprès, encara, malgrat la pressa emprada en fer les confiscacions.

En l'ordre de la col·lectivització, sobretot quan no hi ha la seguretat que el règim de la propietat individual ha desaparegut com figura jurídica, la confiscació de la terra i de les fàbriques i tallers, no significa res. Significa, en alguns casos, un estat de fet que pot resoldre qüestions del moment, favorables als interessos dels treballadors, però també pot significar que, en resoldre aquestes qüestions del moment, ensems es resolguin problemes d'exclusiu interès per als propietaris de les indústries confiscades. I el que cal saber, és que mentre les indústries en mans dels treballadors no depassin el fet de la confiscació, són indústries que probablement retornaran al domini de la propietat individual, i la raó no serà altra que el fet d'haver mantingut aquestes indústries en un pla de provisionalitat, quan el procedent hauria estat que la confiscació s'hagués traduït en immediata expropiació i, per consegüent, en expropiació legalitzada mitjançant l'adopció d'una organització social determinada, jurídicament reconeguda, com ho és avui la cooperativa.

Fins avui, són ben poques les indústries confiscades que hagin seguit aquest procés de transformació de la propietat individual en col·lectiva, i l'única explicació d'aquest error tàctic, d'aquesta manca de decisió, consisteix en el desconeixement de la funció social del cooperativisme, sobre el qual hi plana un prejudici fonamentat en el defecte individual que hom vol projectar damunt la virtut de la doctrina.

La pauta de les activitats socials, a Catalunya, l'assenyalen els militants de la CNT, i és conegut de tothom el prejudici i l'aversió d'aquests davant del cooperativisme. Cal remarcar, però, que aquest prejudici i aquesta aversió han deixat de niar a la consciència dels militants més destacats, i la prova d'aquest encert ha estat donada pel darrer Congrés de la Confederació Regional del Treball de Catalunya, el qual ha sabut reconèixer i donar al cooperativisme el valor econòmico-social que ell representa, no pas com a fórmula definitiva, però sí com a mitjà de traspàs vers futures formes socials de convivència universals.

El reconeixement ha trigat massa, però. Quan els treballadors de la CNT—i els dels altres sectors, també— han pogut reaccionar contra llurs prevencions enfront del cooperativisme, hom ha constituït un Govern, a Catalunya, amb l'atribució, que tothom haurà de reconèixer i acatar, de ser ell l'únic òrgan legítim per a determinar i legalitzar l'afer de les confiscacions i la col·lectivització de les indústries. I ningú no sap, ara, quin serà el criteri del Govern de Catalunya, i molt menys pot predir-se quines seran les possibilitats en matèria de col·lectivització.

El que cal destacar, ara, és que fins a la constitució del darrer Govern de la Generalitat, a Catalunya hem tingut a la nostra mà totes les possibilitats que ens donaven la burgesia i el capitalisme en abandonar covardament el camp de l'economia industrial, qui sap si obeint a una part del pla d'atac del feixisme.

Quan era l'hora adient per a fer ús de les esmentades possibilitats, la mateixa pressa emprada per a procedir a cegues a la confiscació de les indústries, hauria hagut de ser superada per anar a la seva expropiació i a la legalització d'una organització social. És a dir, al fet de la confiscació havia de succeir-lo el fet de l'expropiació, legalitzant aquesta amb la formació d'una societat cooperativa, amb la qual cosa ens hauríem trobat, quan les circumstàncies siguin altres, que davant el fet legal d'una reclamació dels antics propietaris de les indústries, hi hauria hagut per oposar-hi un altre fet legal: una societat constituïda d'acord amb les lleis

de Catalunya. I és evident que entre els dos fets legals, el de més pes hauria estat el representat pels treballadors, puix que no podrien invocar drets els qui no saberen complir llurs deures socials. Més concretament: uns senyors que un dia abandonaren llurs propietats, mai no podien reclamar-les d'uns homes que les havien ocupat i apropiat legalment per a complir un deure social, com és el de realitzar el fi social de la producció, precisament quan aquesta realització era més necessària per a l'existència d'un poble.

¿Què hauria pogut passar, en aquest plet d'ordre legal? ¿Que el fall obligués els treballadors a indemnitzar el valor real de les indústries expropiades? ¿I quina importància hauria tingut això, econòmicament parlant, davant del fet moral i material de la col·lectivització de les nostres indústries? Gens d'importància, perquè la indemnització hauria hagut d'establir-se d'acord amb tots els avantatges conformes al ritme de l'economia de cada indústria. El valor del fet hauria estat en la col·lectivització.

¿Podrà produir-se aquest fet, malgrat tot? És difícil de predir. El fet palpable, dolorosament impressionant, és que a les nostres mans hi han estat dipositades totes les possibilitats, totes les circumstàncies favorables per a realitzar aquest fet de socialització, i ara sols hi tenim poca cosa més que res. ¿Per què? Pel de sempre: pel funest concepte que la generalitat de revolucionaris tenim de la revolució.

És probable que hi hagi abundància de revolucionaris que pensin que el que ara hom no ha pogut realitzar per mitjà de la intel·ligència, serà arranjat després emprant-hi la força. Res no seria més funest, perquè a la força sempre es contesta amb la força, i en aquest cas, per raons de predomini i d'egoisme, la correspondència esdevindria de forces afins. I cal tenir sempre en compte —ara potser més que mai— la celebrada i eloqüentíssima faula d'Iriarte.

No tenir-la en compte seria terrible, seria un perill més entre els molts que tenim a la rereguarda.

Els infladors

La d'inflador, és la feina dels periodistes, i el massa inflar, també és un perill a la rereguarda.

Jo no vull referir-me a la feina tendenciosa dels periodistes de cada sector. Allà ells, si creuen que és noble i profitosa la tasca de dir en lletres de motlle allò que més pot convenir —respecte dels actors a la guerra— al sector respectiu. Tothom, cada dia, pot constatar com els del POUM, per exemple, atribueixen a la seva gent totes les victòries que s'obtenen als fronts de guerra. Els altres no fan res, ni serveixen per a res. I com els del POUM, fan els altres sectors. D'aquestes petites misèries, però, no me'n vull ocupar.

L'inflament lamentable que preocupa a molta gent, és el que es fa amb les notícies de la guerra.

No sols és lamentable, sinó també indignant. Perquè de la manera irresponsable com les notícies són donades, en lloc d'alçar la moral de l'opinió, la fan decaure. I ningú no s'explica aquesta manca de sentit comú, perquè manca de sentit comú és el fet de mentir avui el que l'opinió pública, unes hores després, haurà de constatar, precisament a les mateixes planes de la premsa, com una trapasseria.

En començar el mes d'octubre, fa dos mesos i mig que la major part de les places ocupades pels facciosos estan a punt de caure en poder dels lleials. I passen les setmanes i les places rebels no cauen. Per altra part, moltes han estat les vegades que la premsa i la ràdio han anunciat la presa de tal o tal altre població, i al dia següent, ben lluny de confirmar la notícia, per la ràdio i des de la premsa, mateix, hom ha fet la sensació que només s'ha tractat d'una solemne presa de pèl. Jo no diré pas que això es faci a consciència. Sí que es fa, però, amb lamentable lleugeresa.

Perquè lleugeresa lamentable és donar notícies incontrolades. Ja és sabut que el mal parteix de les agències informadores, però és evident que aquestes serveixen el que els altres es deixen servir. I si la serietat fos una norma tancada de cada redacció periodística, moltes de les notícies

servides per les agències serien refusades, perquè el dany moral, i material, que aquestes notícies inflades produeixen, és incalculable.

És de creure que l'inflament es fa de bona fe, per a mantenir abrandat l'esperit col·lectiu, però és impropi de treballadors intel·lectuals aquesta manera de veure les coses. ¿Per què, dieu? Senzillament, perquè l'inflament determina resultats contraproduents i, en aquest cas, és base de dos mals formidables.

¿Quina fe voleu que senti la gent pel que diu la premsa, si el que aquesta diu quasi mai no és confirmat per la realitat dels fets? Quan la gent llegeix que hi ha hagut tal o tal altre victòria de les armes lleials, és quasi tothom que somriu amb aquell somriure burleta que fa caure les ales del cor als qui tenen un concepte seriós del qual és la guerra i el transcendental moment que vivim. En comprovar la incertesa de les victòries anunciades, és el pessimisme el qui guanya les consciències i el que fa decaure la moral col·lectiva. Això és un fet comprovat que caldria remeiar en bé de la causa antifeixista.

A més, si les victòries de les nostres armes són tantes, la rereguarda no cal que es preocupi massa. ¿Per què han d'anar al front els fusells que tenim a la rereguarda? Des del moment que tot són victòries és una prova que no hi manquen, i així s'explica que hom toleri, encara, la presència ací dels homes que llueixen el mono, molt sovint per a fer monades que costen vides i altres coses.

Per altra part, senyors, ¿com voleu que hom admeti seriosament aquestes victòries, estereotipades a la nostra premsa, sí a les mateixes planes s'hi veuen els clams demanant homes i armes i les ordres de mobilització de les reserves? ¿Com no es comprèn que una cosa no s'adiu amb les altres i que, en constatar-ho, ha de produir-se una depressió moral, tot el contrari del que hom persegueix amb l'inflament? ¿Qui diu que aquest joc no és un perill, un dels molts perills que hi ha a la rereguarda? ¿És que hom pot jugar-hi amb la moral de l'opinió?

Altrament, la causa antifeixista necessita que l'heroisme de les milícies que lluiten al front, no decaigui. Ai de nosaltres, si això succeís! Però la mateixa premsa que a la reguarda fa produir aquests esclats d'optimisme alternats amb el pessimisme més depriment, és la premsa que cada dia arriba als fronts de guerra, i és natural que el mateix fenomen psicològic que es produeix a la rereguarda pot produir-se a les línies de foc. I aquest és un altre perill, amb el qual hem de comptar.

L'opinió ja sap el perquè de les coses. Si el feixisme no ha estat abatut, encara, és perquè els generals traïdors es quedaren amb tot: homes i armament. I el fet que el feixisme no hagués pogut subjugar el poble espanyol, el 19 de juliol, és la mostra més palesa que la victòria s'ha decantat a favor de la llibertat. Quan aquesta no tenia res més que pits per oposar al feixisme, aquest fou contingut. Ara comptem amb més pits i amb les armes que no teníem. Això ho sap tothom. ¿I per què, doncs, inflar la veritat i inventar mentides? ¿Per què no remetre'ns a la veritat, si dir-la serà, segurament, el que més faci abrandar els cors dels milicians i de l'opinió?

¡Ai dels individus i les col·lectivitats que hagin de viure amb injeccions d'estupefaents!

¿No coneixeu el cas dels infladors d'una pell de gos? Doncs, escolteu-lo.

Uns ciutadans d'un poble de Castella tenien, per a llur esbarjo, una pell de gos convertida en bot. Cada diumenge jugaven a veure qui la inflava més. Amb el vent, produït esforçadament, al bot hi penetrava una bona quantitat de saliva dels infladors, i la saliva, amb l'ajut del temps, anava fent la seva feina corrosiva i pestilent. I tant i tant forçaren la resistència de la pell, que un bon dia reventà estrepitosament i del seu si en sortiren miríades de microbis que, inoculant-se en part en els propis infladors, empestaren horriblement aquell poble castellà.

Potser el conte no és prou adient. El que no té volta de full, però, és que sempre resulta dolenta la feina dels infladors.

La tragèdia de la terra

La col·lectivització té el seu lloc preferent en la terra, puix que l'agricultura, si no la riquesa bàsica, és el més ferm puntal de l'economia dels pobles, i és per aquesta mateixa raó que les coses de la terra mereixen un tracte acurat i intel·ligent.

Joaquim Costa i Juli Gómez Senador, amb un dramatisme impressionant, ens han cantat l'horrible tragèdia de la terra, la mare pròdiga que, amb mamellam ubèrrim, a Castella i a Extremadura, a Andalusia i a Galícia, i a tots els indrets d'Ibèria, és motiu de profunds dolors i de misèries esborronadores. La raó és que la terra, a Espanya, ha estat fins ara, sotmesa a un règim jurídic ancestral que mantenia el concepte de la propietat feudal. Les infinites riqueses de la terra, no han estat mai per als qui de la terra han arrencat-les, ni tampoc han estat mai per al benestar i el progrés de la societat. Aquestes riqueses, sempre, sempre, foren agavellades en monopoli per unes quantes famílies privilegiades, precisament per les famílies responsables que el poble espanyol sigui misèrrim, inculte, sense indústria...

Entre l'agricultura i la indústria, hi ha una relació d'interdependència. A Espanya, la indústria és pobra a conseqüència de la pobresa de l'agricultura. No és que la terra sigui eixorca. Es fecunda i és pròdiga, però tota la riquesa de la terra anava a les mans dels latifundistes, dels grans terratinents, instal·lats a Madrid i a les grans capitals per a manejar els afers de la política. Són els pagesos, els productors directes, els qui amb llurs suors i al llarg dels anys han amarat els solcs, els pobres; i ho són, de pobres, perquè llurs amos, per a contenir el progrés político-social dels espanyols, han volgut retenir, els pagesos sotmesos a l'esclavitud econòmica.

Si els grans terratinents i els propietaris no haguessin tingut sotmesa la pagesia a denigrant servitud econòmica, és a dir, sí l'explotació econòmica no hauria estat inhumana, el nivell de vida de la pagesia hauria estat superior, la qual cosa hauria transcendit a l'economia de les indústries amb el seu natural eixamplament i perfecció. I està comprovat que

l'eixamplament i perfecció de les indústries, que vol dir noves i superiors evolucions del progrés material, comporta sempre, amb precisió matemàtica, l'avançament político-social dels pobles.

Les raons econòmiques són les supremes raons a totes les societats. Sobre aquestes raons hi descansen l'evolució i el progrés de totes les manifestacions de la vida social.

Per això Costa i Gómez Senador, entre altres, han dit que calia llibertar la terra; perquè essent la majoria del poble espanyol eminentment agrícola, deslliurada la terra del monopoli tingut per un reduït nombre de potentats, aquesta majoria d'espanyols augmentaria la seva capacitat de consum, per una part, mentre per l'altra, tot humanitzant el treball al camp, el preu dels productes agrícoles esdevindria abaratit. El que vol dir dues coses, això és, que l'augment de la capacitat de consum dels milions de camperols que hi ha a Espanya, determinaria l'augment automàtic de la capacitat de producció de les principals indústries espanyoles, i encara hi ha la condició que l'abaratiment dels preus dels productes agrícoles, conseqüentment, comportaria l'abaratiment del cost de la vida i, fins i tot, dels jornals dels treballadors industrials, la qual cosa seria un factor importantíssim per a contenir la competició de la concurrència de les indústries estrangeres.

Jo vull dir amb tot això, que el progrés material d'Espanya, que és la base de tots els progressos, depèn de l'alliberació de la terra i de l'abaratiment dels seus productes, i això només pot aconseguir-se amb la col·lectivització.

***

Acabo de fer l'afirmació, i ja ha sorgit el dubte. ¿N'estic segur que el progrés material d'Espanya depèn de la col·lectivització de la terra? Sí, n'estic segur. El dubte sorgeix quan m'adono dels resultats dels assaigs de col·lectivització que hom fa als camps de Catalunya. Aquests assaigs, enlloc d'abaratir la producció agrícola, l'encareixen escandalosament.

Certament, això que hom fa als camps de Catalunya, no és col·lectivització ni és res. És un simple repartiment de terres embolcallat amb el nom de col·lectivització, i col·lectivització és tot el contrari del repartiment.

Col·lectivització vol dir agafar les terres de tot un terme municipal i adscriure-les a la direcció i administració del Sindicat o del Municipi, més aviat en aquest que en aquell. Col·lectivització vol dir més, encara. Vol dir que les terres han de ser treballades col·lectivament, passant per damunt de totes les fites, puix que les terres no són propietat de ningú, ni tan sols en usdefruit, perquè les terres són del Sindicat o del Municipi. I els fruits de la terra.

Treballar col·lectivament no és un joc de paraules. És un mot que, aplicat al treball de la terra, té una alta significació econòmica i d'organització. La mateixa significació té el mot «passar per damunt de totes les fites». Pertanyent les terres a una col·lectivitat, aquesta no pot dir: —A cada individu li toquen tres mujades de terra. Tota la terra correspon a tots els individus, perquè tots els individus componen la col·lectivitat. El treball col·lectiu vol dir arrasar totes les fites i que la rella, si pot obrir un solc de mil metres de llarg, no l'obri de cinquanta, perquè com més llarg pugui tirar la rella, més gran resulta l'economia del temps i de la producció.

El règim de propietat feudal de la terra, per les raons polítiques exposades abans, fou sempre contrari al sistema dels conreus intensificats, a la inversa del que propugna el règim col·lectivista, que té per base econòmica la intensificació de la producció amb el menor esforç de l'individu. La parcel·lació de la terra nega aquesta possibilitat de desproporció entre l'esforç de l'individu i el resultat del seu treball. Altrament, la parcel·lació de la terra, si algun rendiment pot donar, ha de ser a base d'un super esforç de l'individu i de l'encariment de la producció.

He dit abans que el repartiment de les terres és la negació del col·lectivisme. Jo vull dir ara que la majoria de les comarques on hom fa aquests assaigs de col·lectivització, s'està fent sense més guia ideal que aquesta: treballar poc i guanyar molt. D'ací aquest col·lectivisme (?) basat en les conveniències individuals, quan el vertader ideal del col·lectivisme consisteix a organitzar l'esforç de la col·lectivitat a profit d'ella mateixa.

Concretem, amic llegidor. A tota la plana del Baix Llobregat, hom hi està fent, quant a col·lectivització, els assaigs més estrafolaris. La petita propietat, que els acords del darrer Congrés de la Confederació Regional del Treball de Catalunya ha volgut respectar, ha estat expropiada en nom del col·lectivisme. També ho han estat els parcers. A cada un d'aquests expropiats, hom els ha deixat aqui tres mujades, aqui quatre,

aqui cinc, per tal que vagin treballant; i res o poc no hi hauria a dir, si el conreu de les terres hom el fes col·lectivament, perquè la injustícia feta a la petita propietat i als parcers, restaria atenuada per les bones intencions dels qui, ara, han atacat la propietat, no pas per a abolir-la com a figura jurídica d'un sistema social caducat, sinó per a convertir-se en nous propietaris.

I si algú creu que els moderns col·lectivistes s'han acontentat amb el fet de convertir-se en propietaris, anirà errat de comptes. Hi ha indrets, el Prat de Llobregat, per exemple, on els moderns col·lectivistes han completat llur obra «col·lectivitzant» els estalvis dels petits propietaris i dels parcers. La qüestió consisteix a tenir terres de propietat i, mentre aquestes no ragin, anar cobrant dels estalvis dels altres.

La tragèdia de la terra continua, com continua l'escarni a la guerra, a la Revolució i a les idees doctrines de manumissió econòmica i humana.

Chorro

Hom té fe en la Justícia revolucionària, o no en té. Si hom té fe, cal dipositar tota la confiança, la més plena i absoluta, en els òrgans reguladors d'aquesta Justícia; si no la té, que es digui d'una vegada que hom prefereix l'actuació capriciosa i injusta de determinats instruments irresponsables. Perquè si es diu d'una vegada, serà d'una vegada que el poble es manifestarà per una de les dues formes d'administrar la Justícia revolucionària.

La dualitat d'actuacions (legalment i revolucionàriament, només n'hi ha una d'actuació), de més d'immoral, desvetlla el recel i la desconfiança de considerables masses ciutadanes envers una Justícia que moltes vegades, en no corregir amb mà de ferro la iniciativa individual dels qui fugen del control, hom la interpreta com una crueltat i com un afer d'assassins.

Una de dues: o sobren els Tribunals Populars, o sobren aquests grups isolats que operen com vertaders bandits. Tret de les funcions policíaques, desenvolupades sota la responsabilitat dels Comitès de Investigació i Ordre Públic, no pot haver-hi altres funcions confiades a ningú. Fer detencions per iniciativa pròpia i sense facultats legals per a efectuar-les, com fins ara han fet aquests grups incontrolats, és una iniquitat que deu acabar, perquè quasi totes aquestes detencions acaben amb l'aplicació de la llei de fugues, o una cosa semblant, i això és una vergonya que molta gent, autènticament revolucionària, ja no la pot arribar a pair. Aquest procediment, altrament, és el que s'adiu molt bé al temperament de la gent que, insolent i inhumana, exclama massa sovint: —Que els matin a tots! Que no hi hagi perdó ni clemència per a ningú!

Jo diria, davant d'aquest menyspreu a la vida humana, que ningú que sigui responsable no pot fer-ne cas d'aquesta gent. Diria més, encara. Diria: —Analitzeu els cors d'aquesta gent, analitzeu-los bé, i veureu que són cors de gent covarda, de gent incapaç, per si mateixa, de matar a ningú, perquè pressuposa acceptar un perill, i incapaç d'ofrenar llurs vides per una causa justa, perquè la gent covarda en aquest sentit inhumà, té cors sense vibracions espirituals, sense sentiments de cap mena,

puix que l'impuls d'aquests cors és ofegat pels cervells que només funcionen moguts per la idea del mal.

Jo diria això, i hauria dit l'Evangeli.

Matar, sí, matar al qui calgui matar, és un imperatiu de la Revolució. Els vençuts podien haver estat els vencedors, i ells també haurien immolat vides innocents, segurament amb crueltat més alta que l'empren els qui ara, encara, per caprici i sense autorització legal, assassinen fins a l'Esperit Sant, crueltat semblant a la que demanen aquestes veus covardes que s'atansen als nostres rengles, tal vegada amb designis inconfessables. Però els amics de la Revolució, som uns; els enemics de la Revolució, uns altres. I si la Revolució pot i deu matar, ha de fer-ho sota l'imperatiu de la Justícia.

La nostra revolució ha descobert un valor, un d'aquests valors únics que sols solen aparèixer entre el brogit trepidant de les grans commocions político-socials. La nostra Revolució ha trobat un home, el seu home, el braç dret de la Justícia Revolucionària: Ramon Chorro i Llopis, el fiscal del primer Tribunal Popular. Home jove, temperament fogós i revolucionari per excel·lència, gran orador í polemista aclaparador, és un «chorro» que es converteix en torrentada, en desbordament, en tempesta desfeta, en volcà, quan defensa, amb paraula arborada que es gronxa en l'infinit de l'eloqüència, les prerrogatives del poble. La paraula de Chorro és un mall que, amb un ritme extraordinàriament accelerat, repica implacable damunt les testes dels acusats, i esclafa els culpables i absol els innocents.

La nostra Revolució té tot el que cal tenir per a defensar-se de l'enemic. Té els Comitès de Investigació i Ordre Públic, nodrits d'homes revolucionaris que mereixien la confiança del poble, d'uns homes que, per inexperiència en les funcions policíaques i per llur fervor revolucionari, més aviat pecaran per excés que per defecte. Té les patrulles de control, nodrides també d'elements autènticament revolucionaris que perquisicionen per tot on poden i deuen i que res no perdonen del que és imperdonable. Té, per fi, uns Tribunals populars nodrits per autèntics representants del poble i té, per als casos més greus, un fiscal que és una allau i uns magistrats les sentències dels quals produeixen trepidacions com si fossin les trompetes que, segons la Bíblia, anorrearen les muralles de Jericó. ¿Què hem de voler més, per a sentir-nos defensats de l'enemic?

¿No hem de sentir-nos satisfets amb els òrgans que la Revolució s'ha donat a si mateixa?

Tot revolucionari ha d'estimar aquests òrgans com a cosa pròpia, com una part integrant del seu jo, perquè la Revolució l'encarnem tots els revolucionaris i d'aquests òrgans, bastits amb sang i amb carn del poble, en som l'encarnació. I és per aquesta mateixa raó que tots els revolucionaris, pertanyem al sector que es vulgui, estem obligats a posar fi a les malifetes de la gent incontrolada.

La justícia revolucionària ha de fer-se com es fa la justícia, regularment, legalment, d'acord amb els principis jurídics, expressament o tàcitament establerts per la nostra Revolució. I els qui es decantin de les línies establertes pels qui tenen la responsabilitat directa de la Revolució, els Comitès de Investigació i Ordre Públic i les patrulles de control tenen un deure a complir: cercar i detenir els infractors i dur-los davant dels Tribunals Populars perquè els jutgin revolucionàriament.

Siguin quins siguin i duguin el carnet que vulguin.

Disquicions

Jo soc revolucionari, no a la meva manera, sinó a la manera que deuen ser els revolucionaris: en els moments de perill, a la primera línia; després, quan hi ha lloc per a fer-ho, a prestigiar la revolució, perquè les revolucions triomfen més pel que hom les prestigia, que no pas pels estralls amb què hom les significa.

Aquest concepte racional, humà, de la revolució, no encaixa a la mentalitat de la majoria dels revolucionaris, i d'ací que els autèntics revolucionaris, molts dels quals hem viscut totes les convulsions del nostre segle —i això vol dir anys de presó, conduccions per carretera, exilis, dies de tragèdia, de dolor, de fam—, passem, per algú, com antirevolucionaris.

Fins s'ha dit de nosaltres que som homes amb massa sensibilitat, com si l'amor als ideals alliberadors, l'espiritualisme, la dignitat i l'homenia, no fossin uns valors morals, la causa dels quals es troba, precisament, en la sensibilitat humana. La raó és que els qui així parlen ignoren, com ignoren moltes coses, que aquests valors morals són tant més grans com més ho és la sensibilitat de l'individu.

Per a ser bon revolucionari, segons alguns que s'ho diuen, hom ha de tenir quelcom d'antropòfag i beure's cada matí, en desdejunar-se, una vintena de litres de sang. Altrament, poseu-vos tranquils; ja no hi ha revolucionaris. Els qui així pensen, difícilment arribaran a comprendre mai que les revolucions fan més adeptes amb un acte de pietat, que no pas amb deu estossinades...

I si jo m'estengués en aquestes consideracions, és ben segur que hauria d'anar massa lluny. Deixem-ho córrer.

Per a mi, les revolucions innovadores són una cosa seriosa i plena de dignitat. Els règims que cauen és perquè han perdut la base de sustentació de llur contingut moral i de llur dignitat. Els règims que neixen, neixen perquè amb ells hi neix un contingut moral i una dignitat superiors. Les revolucions que es preocupen més de destruir que de crear, són revolucions la solidesa moral de les quals mou al dubte. Les revolucions

que s'excedeixen en llur tasca destructiva, moralment, tenen per destí la mort i per mortalla el menyspreu de les seleccions espirituals que les haurien recolzat i fet magnífiques.

Les revolucions, com he dit tantes vegades, tenen una missió a complir: destruir a foc i sang tot el que s'oposi a llur pas i tot el que palesi inadaptació. Després, revolució vol dir crear, superar el que ha estat vençut, i per superació hom no ha d'entendre solament el que es refereix a l'ordre material, sinó, amb igual o major proporció, el que es relaciona amb el món moral.

L'individu, generalment, mai no és responsable de la mateixa posició social i, per consegüent, de les idees amb què la defensa. L'individu és el producte del medi en el qual es desenvolupa, i d'aquest mateix medi és producte la seva educació moral, política i social, que, generalment també és la base del seu ideari. Per aquesta mateixa raó, jo he sostingut que la revolució no pot matar un individu pel sol fet de ser burgès, frare o capellà, en tant que aquests elements, vençuts com a tals, no s'oposin al pas triomfant de la voluntat popular. ¿Per què matar-los pel sol fet del qual són, si ells, com nosaltres, són el resultat social del determinisme econòmic d'un sistema que ells no han inventat?

Matar el que calgui, és el principi que sempre ha tingut la meva conformitat. Matar per sistema, perquè sí, és cosa que em repugna, perquè matant d'aquesta manera, inqüestionablement, hom mata coses que poden ser útils a la col·lectivitat. I ara, hom ha matat per sistema i sense tenir en compte l'interès de la col·lectivitat.

I consti que pensar així, res no té a veure amb la concepció tolstoiana de la revolució. Jo mai no he estat inclinat als soporífers del cristianisme; en canvi, però, sempre he estat un enamorat de la justícia, i jo dic que no hi ha cap principi de justícia que autoritzi a ningú a disposar innecessàriament de la vida dels individus, com tampoc no hi ha cap principi moral que classifiqui com honest el fet d'expropiar a profit propi.

La justícia dels revolucionaris autèntics, dels que saben destruir i crear, és molt primmirada. Encara ho és més l'equitat. Aquesta respon a principis universals incommovibles, immutables, en tant que la justícia sol respondre a sentiments col·lectius del moment en què s'aplica, moltes vegades a sentiments interessats, egoistes, de bandera, quan no a sentiments més baixos encara. Per això els revolucionaris que tot des-

truint pensen en la tasca constructiva de la revolució, anteposen l'equitat a la justícia.

¿Per què, pregunteu? Pel que he dit: perquè la justícia és més susceptible de ser partidista que no pas l'equitat.

El que jo he volgut blasmar, però, en les planes antecedents, res no té a veure amb l'equitat, ni amb la justícia, ni amb la consciència revolucionària, ni amb el sentit constructiu de la Revolució. I per estar convençut del que dic, i per estar-ne encara més que l'assassinat, l'expropiació i la violència sistemàtica havien d'atreure'ns l'aversió i el descrèdit, en tant que cantors d'una revolució prenyada de promeses i d'esperances, afrontant tots els perills, jo no he volgut silenciar el que no és revolucionari, ni digne d'un poble que lluita per una Societat superior.

Que hom digui el que vulgui de mi. Els meus actes d'ahir, d'avui i de sempre, parlen amb més eloqüència i amb més dignitat que els revolucionaris (?) de les barberies i de les taules de cafè. Aquests només saben bavejar i gaudir dels fruits de la Revolució que els revolucionaris autèntics i jo ajudem a portar a terme.

Annex

El misterioso proceso del POUM[25]

EN TORNO AL PROCESO DEL POUM. UN ARTÍCULO DE JOAN PEIRÓ QUE LA CENSURA IMPIDIÓ PUBLICAR.

Como se sabe, el Tribunal de Espionaje y Alta Traición de Barcelona falló en la causa seguida contra varios dirigentes del POUM, contra los cuales los comunistas han desarrollado una infame campaña de calumnias, pretendiendo, de acuerdo con el clásico método estaliniano, abrumarlos con el estigma de agentes de Franco.

El Tribunal ha desechado esta acusación, condenándolos en cambio como presuntos promotores de los sucesos de mayo de 1937 en Barcelona, hecho tan falso como el anterior, aunque desde luego, aquella sentencia que impone quince años de prisión a varios de los acusados, constituye su reivindicación como militantes antifascistas y revolucionarios.

El Movimiento Libertario, separado por profundas divergencias doctrinarias de la fracción marxista perseguida, ha prestado una amplia solidaridad moral a esos camaradas, contribuyendo en primer término a disipar en la opinión pública la leyenda que el estalinismo pretendió crear en torno a ellos.

A continuación publicamos un valiente artículo escrito por el compañero Juan Peiró con el título «El misterioso proceso del POUM», que la censura impidió publicar en *Solidaridad Obrera* de Barcelona, y que

---

25 PEIRÓ, Juan: «En torno al proceso del POUM. Un artículo de Juan Peiró ['El misterioso proceso del POUM'], que la censura impidió publicar» [en *Solidaridad Obrera*]. *Cultura proletaria*. New York (7 de enero de 1939). Hemos consultado otra edición de ese mismo artículo, con pequeñas diferencias y la supresión del último párrafo en: *Documentos históricos de España*, Buenos Aires, Año II, núme- ro 11, mayo de 1939, número extraordinario.

consideramos interesante sea conocido fuera de España, porque refleja fielmente el punto de vista de nuestros compañeros acerca de esta cuestión, que tanto daño ha hecho a la causa antifascista en España.[26]

He aquí el artículo en cuestión:

Menos reverente que mi particular y querido amigo señor Rouret[27], nada puede detener mi ímpetu de hombre que no se detiene ante tópicos y monsergas cuando columbra a la justicia en trance de hundirse en el antípoda y, mucho menos, cuando este hecho puede producirse y se produce por una de las maniobras políticas más repulsivas y despreciables. El individuo que lucha en igualdad de condiciones que el adversario, de cara a cara, y vence, aunque la causa de aquél no sea justa, su nobleza y su valentía le hacen acreedor al respeto y aun a la simpatía de los ajenos a la lucha. Lo mismo ocurre cuando ésta se produce entre partidos. Pero la terrible lucha entre el POUM y el Partido que le saliera enfrente[28], no se ha desarrollado en estas condiciones de igualdad. Los enemigos del POUM han aprovechado, para hundir a éste, una situación política preponderante, diríase de privilegio, en la que hubo de todo menos nobleza, ni aquella franqueza y valentía consubstanciales a la dignidad política de los que luchan por un ideal.

Sin la ausencia de esa franqueza y de esa valentía, lo mismo que se ha hecho con el POUM, se hubiese realizado con la CNT y la FAI. No faltó el intento; pero se dio en lo más duro del hueso. La CNT y la FAI son un valor más positivo y más fuerte que los enemigos del POUM y éstos hubieron de abandonar la empresa...

Y en la que ha producido la odisea de los dirigentes del POUM no se ha llegado aún al final, no puede haberse llegado a él, porque sería menester una sensibilidad de estatua para que unos hombres, que habrán tenido sus errores pero que nunca desmintieron sus probados títulos legítimos de revolucionarios, se avengan a aceptar el deshonroso calificativo de

26 Esta introducción es una Nota del *Boletín de Información CNT-FAI* número 69, fechado en Barcelona el 9 de noviembre de 1938.

27 Martí Rouret (1902-1968) fue militante de Esquerra Republicana, diputado del Parlamento catalán, encarcelado por los Hechos del 6 de octubre de 1934, *conseller* de sanidad de julio a septiembre de 1936, y más tarde comisario de orden público y subsecretario de Presidencia. Exiliado en México.

28 El PSUC, el partido estalinista catalán.

fascistas, de agentes de Franco; y por si ellos carecieran de medios para defender su buen nombre de revolucionarios y antifascistas, no faltarán hombres, embargados por la emoción civil, que aboguen para que brillen, con fulgores esplendentes, la VERDAD y la JUSTICIA.

Yo dije un día que la monstruosidad cometida con Andrés Nin llenaría de oprobio y produciría la muerte moral y política de sus enemigos, de los que determinaron y ejecutaron la criminal desaparición del más auténtico marxista catalán.

¿Qué importa que ahora se haya hecho aparecer a los líderes del POUM como delincuentes de un crimen nefasto? Si, ¿qué importa? Lo interesante, lo preciso para que los enemigos del Partido Obrero de Unificación Marxista pudieran reivindicarse de lo que no tiene nombre, era que el crimen imputado a los acusados quedase plenamente demostrado, que el proceso no fuese un tejido de nebulosas, de pruebas sin paternidad conocida, de misterios... Declaro, enseguida, que en mis palabras no hay la más leve insinuación contra el tribunal que ha juzgado a los dirigentes del Partido Obrero de Unificación Marxista, ni siquiera contra la Policía, como institución. El Poder o la institución política, no tiene ninguna responsabilidad en lo ocurrido. Tampoco la tiene la justicia de la República. Esta se ha encontrado con un sumario montado a base de atestados y de pruebas documentales, fraguados por esa policía señalada por el ex ministro D. Manuel Irujo, por esa Policía que actúa a espaldas del ministro de Gobernación y detiene en Barcelona, conduce detenido a Valencia, encierra a Andrés Nin en una villa particular en lugar de llevarlo a la cárcel, por esa Policía que hace desaparecer y aún no ha dado cuenta del paradero del líder marxista catalán, y que amenaza con detener al juez encargado de investigar la suerte del desaparecido.

Yo esperaba que sería llamado a declarar en el proceso contra el POUM. No fui llamado después de prometer que iría si se me citaba, puesto que hay un hecho muy significativo que no sé si se tuvo en cuenta, por lo mucho que dice con su elocuencia silenciosa. En la duda que se tuviera en cuenta, nada se perderá con examinarlo,

Cuando se trata de hechos, tan repugnantes como los imputados a los dirigentes del POUM, las leyes vigentes de la República niegan a los procesados el derecho de la libertad provisional. Los dirigentes del POUM, incursos en delito nefando que unos meses atrás era sancionado con la pena capital, han gozado, durante casi un año, de ese derecho

negado por las leyes. ¿Por qué gozaron de él? Sólo tiene una explicación esa gracia de la Justicia republicana: en el momento de concederla no existía prueba seria clara contra los acusados.

Para constituir esa prueba —y la constituida no es más que una burda y pueril apariencia—, los enemigos del POUM han necesitado un espacio de varios meses y una ocasión para demostrar que no tienen talento. Porque toda la prueba consiste en documentos que sólo los enemigos de los acusados conocen quién los ha escrito, y en declaraciones de testigos sospechosos, cuya conducta en el interdicto que les prohíbe comparecer ante el Tribunal o sostener lo declarado, no ante el juez, no, sino ante aquella Policía interesada en justificar lo que jamás podrá justificar, lo que nunca será perdonado a los instigadores de esa Policía, que nada tiene que ver con la justicia de la República, ni con el régimen, que con tanto heroísmo y con tanta gloria defiende el pueblo español.

Si después de la desaparición de Nin, y después del escándalo que la monstruosidad ha provocado en todas las latitudes de Europa y América; si después de aquellas campañas temerarias de la prensa enemiga del POUM —en que todo eran afirmaciones y promesas de confirmarlas con pruebas incontrovertibles— no se hubiese amañado verosímil, ¿cuál sería hoy la situación moral y política de los instigadores y ejecutores de lo que la Historia no sabrá cómo calificar?

Como nadie ha creído en la veracidad de los procesos de Moscú, fue trasplantado todo el escenario a España y se lanzó una terrible acusación contra los miembros del POUM.

Una situación política de privilegios permitió saciar el odio contra un partido, de cuyas astillas la opinión pública, desapasionada, ha cincelado un mártir; luego, el miedo ante la propia obra, cuyos artífices no son más que el odio y la irreflexión, hizo levantar un castillo sobre una marisma deleznable, todo artificio, todo infamia, y la Justicia, que por lo común consiste en una acusación y una defensa obligadas, hubo de actuar sobre un tinglado inconsistente, sin resistencia a cualquiera prueba desapasionada.

Todo se ha desarrollado en un ambiente viciado por el escándalo de los que saben abusar de las situaciones políticas de privilegio, pero la opinión pública no se ha dejado sorprender. El escándalo, que no las pruebas, ha podido coaccionar ciertos medios. Mas la opinión pública, la que ha de emitir el fallo definitivo, ha escogido la ruidosa batahola y

los aspavientos encogiéndose de hombros y esperando momentos propicios en que la verdad no pueda ser velada con procedimientos de la peor factura política y moral, ni por el terror de poderes irresponsables, ni por el horror que produce el recuerdo de las infamias de la Santa Inquisición.

Las guerras suelen dar paso a momentos pasionales en que todo es posible, aun lo más monstruoso; pero en España nos quedará en pie la República, una República más humana y más liberal que aquella otra [que] los enemigos del POUM y de la libertad individual querían plagiar; una República en la que la opinión pública puede enjuiciar y despreciar a los que antes que españoles y ciudadanos son políticos, son lo que no tiene nombre. No se diga que los que hablan como yo hablo son los que están en la acera opuesta a la de los enemigos del POUM. Ellos y yo somos de los infinitos ciudadanos que no se han dejado deslumbrar por el ignominioso «bluff» levantado contra los dirigentes del destruido Partido marxista, y somos de los que aún nos preguntamos:

¿Dónde está Andrés Nin? ¿Quién lo detuvo? ¿Quién lo hizo desaparecer?

Y somos, en fin, de los que queremos advertir lealmente, en holocausto de la guerra y el futuro de España, que el ramo de la indignación pública está a punto de hendir los espacios y de poner en peligro lo que está por encima de los Partidos y de las Iglesias y del mismo San Ignacio de Loyola.

Cuando escribo estas líneas, y las escribo bajo una impresión dolorosa, presa de la indignación, no sé yo si los dirigentes del POUM fueron condenados o absueltos. Cerramos los ojos al peor de los casos, puesto que, a estas alturas, era irremediable. Pero la dignidad colectiva del Pueblo español reclama la reapertura de un nuevo proceso. El secuestro y desaparición de Andrés Nin, no puede quedar ahí como un precedente, como un crimen abandonado a la indiferencia y a la impunidad. Todos hicimos esfuerzos inauditos para poner punto a aquella orgía de sangre que enlodó la majestad de la República española, y no hicimos aquel esfuerzo para luego caer en la tolerancia de crímenes que superan, en perversidad, a los de factura asiática.

Ya están juzgados y, tal vez, condenados los dirigentes del POUM. Ahora les toca el turno para ser juzgados a los que detuvieron, secuestraron y, sin duda alguna, sacrificaron a Andrés Nin. La República

no puede echar en olvido que es la institución política de un Pueblo europeo, noble y ejemplar por sus virtudes de civilidad, y si realizó grandes esfuerzos para que el proceso del Partido Obrero de Unificación Marxista fuese arrancado del abuso político y situado dentro del esfuerzo de la Justicia, con el mismo esfuerzo y con la misma imparcialidad ha de llevar al propio fuero legal, el esclarecimiento del «affaire» de la desaparición de Andrés Nin. Todo el mundo conoce a los inductores del hecho criminal y si bien no es tan fácil de establecer la personalidad de los autores materiales del mismo, no se olvide que por el hilo se saca el ovillo. La dignidad colectiva del Pueblo español lo reclama y lo exige. A la justicia no le habrán de faltar valiosas asistencias.

Hasta ahora han alborotado los que, al fin y al cabo, no han perseguido otra finalidad que urdir un drama tenebroso, sin más base que el de un afán de venganza política. A partir de ahora, van a alborotar los que, para ser dignos de la República y de sí mismos, reclaman el establecimiento de la Justicia en el caso de Andrés Nin. En otro caso, a mí me parecería que Martínez Anido[29] está aún entre los españoles dignos de llamarnos tal.

JUAN PEIRÓ
Notas a pie de página de Agustín Guillamón
Publicado en *Balance* número 32 (noviembre 2008)

29 Severiano Martínez Anido (1862-1938). General. Gobernador civil de Barcelona (1920-1922), que planteó el uso de métodos terroristas para el exterminio de sindicalistas y anarquistas, en lo que luego se llamó «años del pistolerismo» (1920- 1923). Se le atribuye la siniestra ley de fugas. Ministro de la Gobernación (1925-1930) durante la Dictadura de Primo de Rivera. Exiliado durante la República. Encargado de las cuestiones de orden público en la Junta Técnica de Burgos (1936-1938) y ministro de Orden Público en el primer Gobierno de Franco (1938) Su nombre consta en la lista de la causa abierta por el juez Garzón a Franco y otros generales, ministros y responsables políticos, por genocidio y crímenes contra la humanidad.

Índex

Pròleg d'Emili Cortavitarte 5
Pròleg de Julià Gual 19
Introducció 23
La pistola amb la Creu 29
L'hora dels fets 33
Interessa més el futur que el present 37
Els Consells d'Economia 41
Els fusells al front 43
Un curs d'actuació revolucionària 45
Revolucionaris 49
Justícia i persecució 53
Parlem-ne, amics 55
La guerra és cosa més seriosa 59
República Social 63
Governar amb plena responsabilitat 67
Perill a la reraguarda 71
Crist entre dos lladres 75
Crist esdevé home 79
Ànimes en pena 83
Col·lectivització? 85
La causa de la Revolució i la franquesa 89
El perill de les confiscacions 93

Els infladors 97
La tragèdia de la terra 101
Chorro 105
Disquicions 109
Annex 113
El misterioso proceso del POUM 115

Aquest llibre , editat, maquetat i imprès a Barcelona, l'abril del 2026. Ha estat fet per éssers humans sense participació de la IA, en un moment on sembla que el món se'n va a n'orris, volent que aquests texts serveixin per impulsar els futurs canvis que volem veure i viure.